

Tno'o va'a ia Dios ja ni tee Marcos

¹ Ya'a keja'a tno'o va'a Jesús, Se'e ia Dios, ja kuu Kristu, ia ni kii ja skaku ni'nu ña ya jion, ² nagua yoso nuu tutu ii ni tee Isaías, tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a, nuu ka'an sua'a:

Tetniuu rin in tee ndakani tno'o rin kokoxno'o de nuu ron ki'in de, nagua ja kosava'a de ichi nuu ki'in ron.

³ Te tee yun, chi kana jaa de ndee nuu ñu'u te'a, te kachi de:

“Vi sava'a ni ichi nuu vaji Jito'o, te vi ndasa'a ndaa ni ichi, chi vaji ya”, kachi Isaías.

⁴ Ni oo in tee ni onani Juan, te ni jino de ndee nuu ñu'u te'a skuandute de ñayiu, te kaxtno'o de ja na vi ndatna'u ini ñayiu yika kuechi, te na vi kuandutei nagua ja kuaka'nu ini ia Dios yika kuechi. ⁵ Te vajikuei ndi'i ñayiu Jerusalén vi ndi'i ñayiu sava ka ñuu ja tnii Judea ja vi konini tno'o ka'an de. Te ni ka na'mai yika kuechi nuu ia Dios, te ni skuandute ña Juan nuu yute Jordán.

⁶ Te sa'un ni oni'nu Juan kuu ja ni kuva'a jin ixi kameyu, te ni oyi'i de in sinchu ñii, te ni ojaa de tika langosta vi nduxi yoko. ⁷ Te ni okaxtno'o de nuu ñayiu, te jiña'a de:

—Yata sein te vaji in tee kuu ka'nu ka saa sein, ja vini masu nagua kuu sa'un san ja

kuu junkuindei san ja ndajin san korria ndijan de. ⁸ Su sein, chi ja ndaa ja jin ndute uun ni skuandute ña san jin ni, su maa de, chi skuandute ña de jin Espíritu ia Dios —jiña'a Juan.

Ni jandute Jesús

⁹ Te in kiuu yun ni kee Jesús ñuu Nazaret, ja tñii Galilea, te kua'an ya ja ni skuandute ña Juan jin ya nuu yute Jordán. ¹⁰ Te nuu ni nana ya nuu ndute yun, te ni jini ya ja ni ndanune andivi, te makuun Espíritu ia Dios na kuinio in sata, te ni jinkoxnee siki ya. ¹¹ Yun te ni kana in tno'o ka'an ndee andivi, te jiña'a sua'a:

—Maa ron kuu seyii rin ja kutoo ndeva'a ña rin, te kusii ini rin jin ron —jiña'a tno'o yun.

Ni jito tnuni ña Tachi jin Jesús

¹² Yun te ni jaka ña Espíritu yun jin Jesús kua'an ya nuu ñu'u te'a nuu tu na ve'e oo. ¹³ Te ni oo Jesús nuu ñu'u te'a yun uu xiko kiuu ne'u kiti xeen, te ni jito tnuni ña Tachi jin ya. Su ni ja'ankuei ia ka jinokuechi nuu Dios, ni ka chituu ña jin ya.

Ni keja'a Jesús ndakani ya tno'o ia Dios nii ñuu ja tñii Galilea

¹⁴ Te nuu kuee ka ja ni ka jasi ña jin Juan vekaa, te ni ndenta Jesús ñuu ja tñii Galilea, ndakani ya tno'o va'a naxa tatnuni ia Dios. ¹⁵ Te jiña'a ya:

—Ja ni jino kiuu, te ja ni kuyatni ja tatnuni ia Dios. Vi ndatna'u ini ni nuu yika kuechi ni, te vi kandija ni tno'o va'a ia Dios —jiña'a ya.

Ni kana Jesús kuun tee ka tau chiaka

¹⁶ Jika Jesús yu'u ndute mar Galilea kua'an ya, te ni jini ya Simón jin ñani de Andrés. Ka oo de ka skee de ñunu de nuu ndute mar yun, chi tee ka tau chiaka ka kuu de. ¹⁷ Te jiña'a Jesús sua'a:

—Ne'ekuei ni vi kondikin ña ni, te na kaxtno'o san ja vi kokuu ni tee vi tau ñayiu nuu ichi kue'e, nagua ka tau ni chiaka —jiña'a ya.

¹⁸ Te vini ni ka xndoo tee yun ñunu de, te ni ka jata ndikin ña de jin ya kua'ankuei de. ¹⁹ Te nuu ni ka ya'a de jin ya joo ka kua'ankuei de, te ni jini ya Jacobo jin ñani de Juan, se'e Zebedeo, ka ñu'u de nuu barco de ka ndasa'a de ñunu de. ²⁰ Yun te ni kana ya nduu de, te ni ka xndoo de tata de Zebedeo jin musu de nuu barco yun, te ni ka jata ndikin de jin ya kua'ankuei de.

Ni tau Jesús espíritu tachi ja ni ñu'u ña jin in tee

²¹ Te ni jinokuei ya jin de ñuu Capernaúm, te in kiuu ndatatu ni kiuu Jesús ve'e ii sinagoga, te ni jinkondee ya kaxtno'o ya tno'o ia Dios.

²² Te ni ka sa'u kuii kuiti ini ñayiu yun ka nini tno'o kaxtno'o ya, chi kaxtno'o ya na kuinio in tee ndiso tniuu, te masu nagua ka ka'an tee ka kaxtno'o Ley. ²³ Te ve'e ii sinagoga ñayiu ñuu yun oo in tee ñu'u ña espíritu tne'e ja kuu espíritu tachi, te ni jinkondee de kana jaa de.

²⁴ Te jiña'a de:

—¿Nagua kuini ron ja vaji ron nuu ka oo rin, vi Jesús, tee ñuu Nazaret? ¿A vaji ron ja xnaa ña ron jin rin? Te ja jini ña rin jin ron, chi ia ni tetniuu Dios kuu ron —jiña'a.

²⁵ Su ni ka'an xeen Jesús nuu espíritu tachi yun, te jiña'a ya:

—Kasi yu'u te kee kua'an. Ma koo ka ron anu tee ya'a —jiña'a ya.

²⁶ Te espíritu tachi yun, chi ni sa'a ja vi jiotutuu ni ka tee yun ja ji'i yi'i de, te vi ni kana ko'o, te ni kee ini anu de kua'an. ²⁷ Te ndi'i ñayiu ni ka sa'u kuii kuiti ini, te ni ka jinkondei ka ndatno'o tna'i:

—¿Nagua kuu jaya'a? ¿A in tno'o jaa kuu ja kaxtno'o tee ya'a? Chi ndiso tniuu de ja tatnuni de, yun guaa vi ndee tachi kue'e ka jantno'o nuu de, te kekuei kua'ankuei —ka kachi.

²⁸ Te ñama kuiti ni jitenuu tno'o ja ni sa'a Jesús, te ni ka jini ñayiu ka oo nii ñuu ja tnii Galilea.

Ni ndasa'a Jesús nana xiso Simón Pedro

²⁹ Te nuu ni ndekuei ya ve'e ii sinagoga, te kua'ankuei ya jin Jacobo vi Juan, ve'e Simón jin Andrés. ³⁰ Te nana xiso Simón, chi kaa ña jin kue'e kiji, te ni ka ndakani de nuu Jesús ja ku'u ña. ³¹ Yun te ni jintna'a yatni Jesús nuu katuu ña, te ni tnii ya nda'a ña, te ni ndone'e ña ya, te vi ore saa ni kee ña kiji yun jin ña, te ni jinkondee ña jinokuechi ña nuu ya.

Ni ndasa'a Jesús kua'a ñayiu ka ku'u

³² Nuu ni kee nikandii te ni kuaa, te ni ka kisia'a ndi'i ñayiu ka ku'u vi ñayiu ka ñu'u ña tachi nuu Jesús. ³³ Te ndi'i ñayiu ñuu yun ni ka kututu ye'e yun. ³⁴ Te ni ndasa'a Jesús kua'a ñayiu ka ku'u ndinuu nuu kue'e, te ni tau ya kua'a tachi ka ñu'u ña jin ñayiu ka ku'u kue'e yun. Te tu ni jandetu ya ja vi ka'an tachi yun, chi ja ka jini na ia kuu ya.

Kaxtno'o Jesús tno'o ia Dios nuu ñayiu Galilea

³⁵ Ne'e ndeva'a ni ndakoo ya, vi inee gua'a ka, te ni kee ya kua'an ya in nuu tu na ñayiu oo, te yun ni ndakuatu ya. ³⁶ Te kua'ankuei Simón jin tee ka ndeka tna'a jin de ja ka ndanduku ña de jin ya. ³⁷ Te nuu ni ka ndani'i ña de, te ka jiña'a de:

—Ndi'i ñayiu ka ndanduku ña jin ni —ka jiña'a de.

³⁸ Su jiña'a ya:

—Na ki'inkueio sava ka ñuu yatni ya'a, nagua ja suni yun na kaxtno'o san tno'o ia Dios, chi tniuu ya'a guaa ja vaji san —jiña'a ya.

³⁹ Saa te ni jikanuu Jesús nii ñuu ja tni Galilea, ni kaxtno'o ya tno'o ia Dios nuu ve'e ii sinagoga ja ka oo taka ñuu yun, te ni tau ya tachi ka ñu'u ña jin ñayiu.

Ni ndasa'a Jesús in tee ku'u kue'e ndi'yi te'i

⁴⁰ Yun te ni jino in tee ku'u kue'e ndi'yi te'i, te ni jinkuiin jiti de nuu ya, te jiña'a de:

—Nuu ja kuini ni, te kuu ndasavii ña ni joo ja na nduva'a san —jiña'a de.

⁴¹ Te ni kunda'u ini ña Jesús jin de, te ni sonee ya nda'a ya siki de, te jiña'a ya:

—Kuini san, te nduvii ni —jiña'a ya.

⁴² Te vi ore saa kua'an kue'e de, te ni nduva'a de. ⁴³ Yun te ni ndatetniuu ña ya kuano'o de, su ni xteku gua'a ña ya, ⁴⁴ te jiña'a ya:

—Kua'an ni te ma koka'an kuiti ni nuu ni in ñayiu ja ni ndasa'a ña san. Su kua'an ni te xne'e ni maa ni nuu sutu, te suni soko ni nuu ia Dios ja ni nduvii ni, nagua ni tatnuni Moisés, saa te vi

kuni ñayiu ja ni nduva'a ni jin kue'e ni —jiña'a ya.

⁴⁵ Su tee yun, chi vi nuu ni ndee de kua'an de, te ni jinkondee de ndakani de nuu ndi'i ñayiu naxa ni ndo'o de ja ni nduva'a de. Te yun guaa ña ni kuu ka kiuu ndijin Jesús nuu ni in ka ñuu yun, chi chitu ndeva'a ñayiu nuu ya, te ni kee ya ni ojika ya nuu tu na ñayiu ka oo, su ni oja'ankuei ñayiu taka ñuu nuu oo ya.

2

Ni ndasa'a Jesús in tee ni ndutuchiin

¹ Nuú ni ya'a ndee saa kiuu, te ni ndajiokuiin tuku Jesús ni ndajino ya ñuu Capernaúm. Te nuu ni ka jini ñayiu ja oo ya in ve'e, ² te ñama kuiti ni ka kututu kua'a ñayiu ja vini ye'e tu ka ka kakui ja vi koi, te ni kaxtno'o ya tno'o ia Dios nui. ³ Yun te ni jinokuei kuun tee ka ndiso in tee ku'u kue'e ni ndutuchiin nuu oo Jesús. ⁴ Su ja siun ka oo kua'a ndeva'a ñayiu, te ña kuu ja kentakuei de ndee nuu oo ya, te ni ka skaa de tee ku'u yun ichi xtuu ve'e, te ni ka june de yata ve'e mamaa nuu oo Jesús, te ni ka skee de jito nuu katuu tee ni ndutuchiin yun. ⁵ Te nuu ni jini ya ja ka kandija gua'a tee yun, te jiña'a ya nuu tee ni ndutuchiin yun:

—Se'e, ja ni jaka'nu ini rin yika kuechi ron —jiña'a ya.

⁶ Su yun ka nukoo sava tee ka kaxtno'o Ley Moisés, te nuu ni ka onini de tno'o ka'an Jesús, te ka ndakani ini de: ⁷ “¿Nau ja siun ka'an tee ya'a? Te kane'e de jin ia Dios ja siun ka'an de, chi tu sa'un na inka kuu ja kuaka'nu ini yika kuechi,

chi maintno'o ni ia Dios.” ⁸ Te vini ni jini Jesús ja siun ka ndakani ini de jin anu de, te jiña'a ya:

—¿Nau ja ka ndakani ini ni siun jin anu ni? ⁹ ¿Nagua kuu vijin ka ja ka'an san nuu tee ku'u ya'a? ¿A ni jaka'nu ini san yika kuechi de axi kuña'a san: “Ndakoo te ndaki'in ron jito ron te kaka”? ¹⁰ Nu sa te vitna te vi kuni ni ja Se'e Teyii, chi ndiso tniuu nuu ñuyiu ya'a ja kuaka'nu ini yika kuechi ñayiu.

Yun te jiña'a ya nuu tee ni ndutuchiin yun:

¹¹ —Nuu maa ron ka'an rin, ndakoo te ndakuiso ron jito ron, te kuano'o ve'e ron —jiña'a ya.

¹² Yun te ni ndakoo tee ni oku'u yun, te ni ndakuiso de jito de, te vi jin nuu ndi'i ñayiu, te ni ndee de kua'an de. Yun guaa ndi'i ñayiu ni ka sa'u kuii kuiti ini ka ndia'i, te ni ka chiñu'i ia Dios, te ka kachi:

—Tu sa'un na ama ka jinio ja sia'a kokuu.

Ni kana ña Jesús jin Leví

¹³ Yun te saa ni kee tuku Jesús kua'an ya ndee yu'u ndute mar, te ndi'i ñayiu ni ja'ankuei nuu oo ya, te ni kaxtno'o ya nui. ¹⁴ Te nuu ni ya'a Jesús yun kua'an ya, te ni jini ya Leví se'e Alfeo ja nukoo de jikan de xu'un impuestu, te jiña'a ya:

—Kondikin ña ni na ki'on.

Yun te ni ndakoo de, te ni jata ndikin ña de kua'ankuei de jin ya. ¹⁵ Yun te ni jinokuei ya ve'e de, te ni ka jinkoo ya ka jaa ya xtaa. Te suni jinokuei kua'a tee ka xtutu xu'un impuestu vi ñayiu ka sa'a jakue'e, te ni ka jinkoo ndi'i de in ni nuu mesa jin Jesús vi tee ka skua'a jin ya,

chi ka oo kua'a ñayiu ja ka ndikin ña jin ya. ¹⁶ Su nuu ni ka jini tee ka kaxtno'o Ley Moisés vi tee ka kuu fariseo ja in ni ka jaa ya xtaa jin tee ka xtutu xu'un impuestu vi ñayiu ka sa'a jakue'e, te ka jiña'a de nuu tee ka skua'a jin ya:

—¿Na tno'o kuu ya'a ja vi in ni ka jaa ka ji'i mastru ni jin tee ka xtutu xu'un impuestu vi ñayiu ka sa'a jakue'e? —ka jiña'a de.

¹⁷ Te nuu ni onini Jesús, te jiña'a ya:

—Ñayiu ka oo va'a, chi tu ka jiniu'u tee tatna, chi ñayiu ka ku'u kuu ja ka jiniu'u. Te sein, chi masu vaji san ja ndaka'an san ñayiu ka ndakani ini ja ñayiu va'a ka kuu, chi vaji san ja ndaka'an san ñayiu ka ndakuni ja ka oo yika kuechi —jiña'a ya.

Ni ka jikan tno'o de Jesús ja ja'a ja ka ondite ñayiu

¹⁸ Te in kiuu ka ondite tee ka skua'a jin Juan skuandute vi tee ka kuu fariseo, te ni ja'ankuei siin ka tee ni ka jikan tno'o de Jesús, te ka jiña'a de:

—¿Nau ja ka ondite tee ka skua'a jin Juan vi tee ka kuu fariseo? Te ndia tee ka skua'a jin maa ni, chi tu ka ondite de —ka jiña'a de.

¹⁹ Te jiña'a Jesús:

—Te ¿a kuu vi kondite ñayiu ka oo viko tnanda'a ja siun vi ka oi jin tee tnanda'a yun? Ña'a, ma kuu vi kondite ñayiu ja siun vi ka oi jin maa tee tnanda'a yun. ²⁰ Su kenta in kiuu ja naa ndoñu'u tee tnanda'a yun, te kiuu yun guaa vi kondite de.

²¹ 'Chi ni in ñayiu tu ndatnaa in pedasu sa'un jaa nuu in xioo tu'u, chi ndandiyi sa'un jaa yun, te ka'nde ña jin sa'un tu'u yun, te saa sua'a te'nde gua'a ka. ²² Te ni in ñayiu tu ka tñai vinu jaa nuu in itni ñii tu'u, chi nuu ndasaka vinu yun, te ka'ndi ñii tu'u yun, te kati vinu yun, te suni junai jin ñii yun. Yun guaa vi tñaa ni vinu jaa nuu itni ñii jaa —jiña'a ya.

Ka tno'o tee ka skua'a jin Jesús yoko triu in kiuu ndatatu

²³ In kiuu ndatatu, ni ka ya'a Jesús kua'ankuei ya in nuu kaa triu, te ni ka jinkondee tee ka skua'a jin ya ka tno'o de yoko triu yun. ²⁴ Yun te ka jiña'a tee ka kuu fariseo nuu ya:

—Kondia'a ni, ¿nau ja ka sa'a tee ka skua'a jin ni in ja oo ii ja ma kuu sa'o kiuu ndatatu? —ka jiña'a de.

²⁵ Su jiña'a ya:

—¿A tu ka ka'u sa'un ni nuu tutu ii naxa ni sa'a David vi tee ka oo jin de nuu tu na ja vi kaa de, te ni ka ji'i de soko? ²⁶ Chi ni kiuu de ve'e maa ia Dios, na ni okuu Abiatar, sutu ni okuu nija'nu, te ni jaa de xtaa vixin ja oo ii ja ma kuu vi kaa de, chi maa ni sutu guaa kuu vi kaa, te suni ni jiña'a de ni ka jaa tee ni ka oo jin de.

²⁷ Te suni jiña'a ya nuu de:

—Kiuu ndatatu, chi ni jinkoo ja ja'a ñayiu nagua ja vi koo va'i, te masu ni ka jinkoo ñayiu ja koo gua'a kiuu ndatatu yun. ²⁸ Yun guaa sein ja kuu san Se'e Teyii kuu san Jito'o ja suni ndiso tniuu san ja tatnuni san siki kiuu ndatatu, —jiña'a ya.

3

Ni ndasa'a Jesús in tee ni yichi nda'a kiuu ndatatu

¹ Ni kiuu tuku Jesús inka jichi in ve'e ii sinagoga, te yun oo in tee ni yichi in nda'a de.

² Te ka ndia'a yu'u ña tee ka kuu fariseo jin Jesús kondio'ni a ndasa'a ya tee ku'u yun kiuu ndatatu, nagua ja saa te kuu vi ka'an kuechi de siki ya.

³ Yun te jiña'a Jesús nuu tee ni yichi nda'a yun:

—Ndakoo ni, te jinkuiin ni ma'ñu sagua ya'a.

⁴ Te ni jikan tno'o ña ya jin sava ka de:

—¿Naxa ka'an Ley nagua kuu ja kuu vi sa'o kiuu ndatatu? ¿A ja vi sa'o java'a axi jakue'e? ¿A ja vi skaku ni'nuo in ñayiu axi ja vi ka'nio jin? —jiña'a ya.

Su maa de, chi tu ni ka ka'an sa'un de. ⁵ Yun te ni kiti ini Jesús ndia'a ya nii nuu ka oo de, vi ni kusuchi ini ya ja siun ka sa'a ndee de ini anu de, te jiña'a ya nuu tee ni yichi nda'a yun:

—Skaa ni nda'a ni.

Te ni skaa de nda'a de, te ni nduva'a. ⁶ Yun te ni ndekuei tee ka kuu fariseo, te ni ka jinkondee de ka ndatno'o tna'a de jin tee ka yinduu nuu Herodes naxa vi sa'a de ja vi ka'ni de Jesús.

Ni jinokuei kua'a ñayiu nuu oo Jesús yu'u ndute mar

⁷ Su kua'ankuei Jesús jin tee ka skua'a jin ya yu'u ndute mar, te ni ka jata ndikin ña kua'a ndeva'a ñayiu Galilea vi ñayiu Judea, ⁸ vi ñayiu Jerusalén vi ñayiu Idumea vi ñayiu ka oo nii jioo yute Jordán vi ñayiu ka oo nii jionduu ñuu Tiro vi ñuu Sidón, chi ni ka ni'i tno'o ñayiu yun ja kua'a

javii java'a sa'a ya, te kua'a ndeva'i ni ja'ankuei nuu oo ya. ⁹ Te yun guaa ni chindetu ña Jesús jin tee ka skua'a jin ya ja na vi kotua'a de jin in barco, nagua ja ma vi xna'ma ña ñayiu yun, chi kua'a ndeva'i ka kuu. ¹⁰ Chi ni kuu kua'a ndeva'a ñayiu ndasa'a ya, te ndi'i ñayiu ka ku'u ndinuu nuu kue'e ka chinda'a tna'i ja vi ke'i ya, nagua ja vi nduva'i. ¹¹ Te ñayiu ka ñu'u ña tachi, chi nuu ka jini ya, te ka jinkuiin jiti nuu ya, te ka kana ko'i:

—Maa ni kuu Se'e ia Dios —ka kachi.

¹² Su ni ka'an xeen ya jin tachi yun ja ma vi xtuu ña jin ya na in kuu ya.

Ni kaji Jesús uxi uu tee ni chitniuu ya

¹³ Yun te ni kaa Jesús in nuu yuku, te ni kana ya na tee kuini maa ya ja kaji ya, te ni ja'ankuei de nuu oo ya. ¹⁴ Te ni tau ya uxi uu tee ja vi koo jin ya, nagua ja tetniuu ña ya ki'inkuei de vi kaxtno'o de tno'o ia Dios. ¹⁵ Te ni jiña'a ya tniuu na'nu ka ndiso de ja vi ndasa'a de ñayiu ka ku'u, te vi tava de tachi ka ñu'u ña jin ñayiu. ¹⁶ Tee ya'a ka kuu ndi uxi uu tee ni kaji ya: Simón tee ni ndaxnani ya Pedro, ¹⁷ vi Jacobo jin ñani de Juan, nduu de ka kuu seyii Zebedeo, tee ni ndaxnani ya Boanerges ja kei ka'an “se'e tajan”, ¹⁸ vi Andrés vi Felipe vi Bartolomé vi Mateo vi Tomás vi Jacobo seyii Alfeo, vi Tadeo vi Simón, tee yinduu nuu ñayiu ka kuu cananista, ¹⁹ vi Judas Iscariote, tee ni sinotuu Jesús nuu kuee ka. Yun te ni ndajinokuei ya in ve'e jin tee ka skua'a jin ya.

Ka xtavi kuechi de Jesús ja oo ya jin jaka'nu maa Tachi

²⁰ Te inka jichi ni ka kututu kuakua'a tuku ñayiu ja vini ña kuu ja vi kaa ya xtaa jin tee ka skua'a jin ya. ²¹ Te nuu ni ka jini ñayiu ve'e Jesús ja siun kuu, te ni ja'ankuei de mavinukuaka ña de jin ya, chi ni ka ka'an de ja ni ndukue'e ya.

²² Te suni saa ni tee ka kaxtno'o Ley Moisés ja vajikuei de ndee ñuu Jerusalén, ka kachi de:

—Tee ya'a, chi ñu'u ña Beelzebú jin de ja kuu maa Tachi ka'nu, te jin jaka'nu maa Tachi ka'nu yun skunu de sava ka tachi ka ñu'u ña jin ñayiu —ka kachi de.

²³ Yun te ni kana ña ya jin tee yun, te ni ka'an ya in tno'o jioni'ni, te jiña'a ya:

—¿Naxa kuu tau Tachi inka tachi ja vi maa kuu tachi? ²⁴ Te nuu ja in ñuu ka'nu ka sa'a siin tna'a ñayiu, te ka jaxin tna'a ndisa mai, nuu saa te ma kuu kokuu ka in ñuu. ²⁵ Te nuu ja in ve'e ka sa'a siin tna'a ñayiu, te ka jaxin tna'a ndisa mai, nuu saa te ma kuu vi koo kai. ²⁶ Te suni saa ni Tachi, nuu ja sa'a siin tna'a, te jaxin tna'a ndisa maa, nuu saa te ma kuu koo ka, chi ja kuyatni ja naa.

²⁷ 'Te ni in ñayiu ma kuu kiuu ve'e in tee ndakui ja su'u ndatniuu neva'a de, chi xtna'nu'u ka kuini ja ku'ni ña in ñayiu ndakui ka, yun te saa kuu ja su'i nagua neva'a de.

²⁸ 'Chi ka'an ndaa ndija san ja kuaka'nu ini ia Dios ndi'i yika kuechi ka sa'a ñayiu, vi nani kuu tno'o ja ka ka'an ne'i siki ya. ²⁹ Su nani kuu ñayiu ja kane'e siki Espíritu ia Dios, te ma kuaka'nu sa'un ini Dios, chi kotavi kuechi mai nikuii nikani —jiña'a ya.

³⁰ Saa ni ka'an Jesús, chi ni ka kachi tee yun ja ñu'u ña espíritu Tachi jin ya.

Ni jinokuei nana Jesús vi ñani ya

³¹ Yun te ni jinokuei nana Jesús jin ñani ya, su ni ka jinkuiin ña ye'e yun, te ni ka tetniuu ña in tno'o ja ka kana ña jin ya. ³² Te ñayiu ka nukoo xiin maa Jesús ka jiña'a nuu ya:

—Nana ni vi ñani ni ka oo ye'e yun, ka ndanduku ña jin ni —ka jiña'a de.

³³ Te jiña'a ya:

—¿Na in kuu nana san, te na in kuu ñani san?

³⁴ Te ni ndia'a ya nuu ñayiu ka nukoo nii nuu oo ya, te jiña'a ya:

—Ñayiu ya'a ka kuu nana san vi ñani san vi kua'a san. ³⁵ Chi ndi'i ñayiu ka sa'a nagua kuini ia Dios, te ñayiu yun ka kuu ñani san vi kua'a san vi nana san —jiña'a ya.

4

Ni ka'an jioni'ni Jesús ja ja'a in tee siagua ndikin tata

¹ Ni keja'a tuku Jesús inka jichi kaxtno'o ya nuu ñayiu yu'u ndute mar. Te ni ka kututu kuakua'a ñayiu nuu oo ya, te ja siun kua'a ndeva'a ñayiu ka kuu, guaa ni kaa ya nuu in barco ja inee nuu ndute mar, te yun ni jinkoo ya, te ndi'i ñayiu ka oo yu'u ndute yun. ² Yun te ni kaxtno'o ya kua'a tno'o jin ma'ñu sagua tno'o jioni'ni, te nuu kaxtno'o ya jiña'a ya:

³ —Vi konini ni ya'a: In kiuu ni kee in tee kua'an ja siagua de ndikin tata. ⁴ Te nuu siagua de yun, sava ndikin tata yun ni junkuei yu'u ichi,

te ni kikuei tisala, te ni ka jaa ti. ⁵ Te sava ni jinkuei nuu ñu'u yuu, nuu tu na ñu'u oo gua'a, te vi yachi ni ni jite, chi tu ni jinkisa'u kokin ñu'u. ⁶ Su nuu ni jinonta nikandii, te ni teñu'u ña, te ja siun tu ni'i yo'o, te ni yichi. ⁷ Te sava ndikin tata yun ni junkuei nuu tnu iñu, te ni ka ja'nu tnu iñu yun, te ni ka chikati ña, te tu ni kuva'a. ⁸ Su sava ka ndikin tata yun, ni junkuei nuu ñu'u gua'a, ñu'u kokin. Ni jite te ni ja'nu, te ni kuva'a vii ndeva'a. Sava ni kee oko uxi ja invaa ndikin tata, te sava uni xiko, vi sava in ciento ja invaa ni ndikin tata —jiña'a ya.

⁹ Yun te jiña'a ya:

—Na in oo so'o ja konini, te na konini.

Ni kaxtno'o Jesús naxa kei tno'o jioni'ni yun

¹⁰ Yun te nuu ni ndi'i ñayiu ni ka ndandute, te ni ka ndoo maa ni Jesús jin sava ka ñayiu ka oo yatni jin ya vi ndi uxi uu tee ka skua'a jin ya, te ni ka jikan tno'o ña de naxa kei tno'o jioni'ni ja ni ka'an ya yun. ¹¹ Te jiña'a ya:

—Nuu maa ni, chi kaxtno'o kaji san tno'o yiyu'u naxa tatnuni ia Dios. Su ñayiu tu ka oo nuu tatnuni ya, chi ndi'i ni ka'an san jin tno'o jioni'ni, ¹² nagua ja visi ka ndia'i, su ma vi kuni ja vi ni'i. Te visi ka nini, su ma vi jinkui'nu ini, nagua ja ma vi ndatna'u ini ja kuaka'nu ini ia Dios yika kuechi.

¹³ Te jiña'a ya:

—Nuu ja tu ka jinkui'nu ini ni tno'o jioni'ni ja ka'an san ya'a, ¿te naxa vi jinkui'nu ini ni sava ka tno'o jioni'ni ja ka'an san? ¹⁴ Tee siagua ndikin tata yun kuu tee xtutenuu tno'o ia Dios.

¹⁵ Te ndikin tata ja ni jite yu'u ichi, ka kuu ñayiu ka nini tno'o ia Dios, su nuu kuee ka ja ka nini, te ja'an Tachi, te xtajioo tno'o ia Dios ja ni jite ini anu ñayiu yun. ¹⁶ Te ndikin tata ja ni jite nuu ñu'u yuu ka kuu ñayiu ka nini tno'o ia Dios, te vi sii ini kuiti ka janta'ui. ¹⁷ Su masu kunu oo yo'o, te joo ni, te yichi. Yun ka kuu ñayiu ka kujioo nuu ichi ia Dios, nuu vaji tnundo'o axi ka sondikin ña jin ja ja'a tno'o ya. ¹⁸ Te ndikin tata ja ni jite nuu tnu iñu ka kuu ñayiu ka nini tno'o ia Dios, ¹⁹ su ka ndi'ni ndeva'i ja oo ñuyiu ya'a, te xnda'u ña ja vi kuu kuikai, vi ka jio'i ja ndi'i ni ja vi koneva'i. Te ndi'i ya'a kiuu ini anu ñayiu ya'a, te chikati tno'o ia Dios, te tu jandetu ja kuja tno'o ya ini anui. ²⁰ Te ndikin tata ja ni jite nuu ñu'u gua'a, ka kuu ñayiu ka nini tno'o ia Dios, te ka janta'ui, te ka jijai nuu tno'o ya. Te ñayiu ya'a ka kuu na kuinio in ndikin tata ja kee oko uxi vi sava uni xiko vi sava in ciento ja invaa ni ndikin tata yun —jiña'a ya.

Ni kaxtno'o Jesús ja ja'a in lámpara

²¹ Te suni jiña'a Jesús:

—¿A ka nee ñayiu in lámpara ja vi sa'i chii jatnu axi chii jito? ¿A masu koxnee sukun lámpara yun nagua ja koye'e? ²² Chi tu na in guaa oo yu'u ja ma tuu ndijin, te ni in ja yiyu'u ja ma vi kuni ñayiu, chi ndi'i ndatuu ndijin, te vi kuni. ²³ Te nuu ja ndee ñayiu ka oo so'o ja vi konini, te na vi konini —jiña'a ya.

²⁴ Te suni jiña'a ya:

—Vi kondia'a ni na tno'o ka nini ni, chi naxa ka chikua'a maa ni, te suni saa ni ndachikua'a ia

Dios nuu ni, te taa kua'a ka ya nuu maa ni ja ka nini ni tno'o ya. ²⁵ Chi na in neva'a, te kuña'a ka ya, su na in tu nagua neva'a, chi vi ndee joo luluu ja neva'i, ndakindee ya —jiña'a ya.

Ni kaxtno'o Jesús naxa sa'a in yuku ja ja'nu ni maa

²⁶ Te suni jiña'a Jesús:

—Nuu tatnuni ia Dios kuu inuu jin in triu ja jakin in tee. ²⁷ Yun te kixin de tno'o jakuaa, te ndakoo de tno'o ne'e in kiuu in kiuu, te ni ya'a kiuu vi jakuaa, te ni jite triu yun, te ni ja'nu, te ni tu jini de naxa ni kuu. ²⁸ Chi kuva'a ni maa ñu'u yun, xtnañu'u ka kuu yuku, yun te kii yoko, te saa chi'i chitu maa triu yun. ²⁹ Te nuu kuaan triu yun, te ka ja'nde, chi ja ni jino maa kiuu ja te'nde —jiña'a ya.

Ni kaxtno'o Jesús naxa sa'a in ndikin yuku stancia

³⁰ Te suni jiña'a Jesús:

—¿Nagua kuu in ja vi skintna'a inuo jin nuu tatnuni ia Dios, axi na tno'o kuu ja vi skintna'a inuo? ³¹ Kuu na kuinio in ndikin yuku stancia ja ka skute nuu ñu'u ja kuu in ndikin luluu ka saa nuu ndi'i ndikin ja ka jitu nuu ñu'u. ³² Su nuu ja ni ka jakin, te ja'nu vi kuu na'nu ka saa nuu ndi'i yuku kuii, te ka kuu na'nu nda'a ja vi ndee tisala te kuu vi koo ti kati tnu —jiña'a ya.

³³ Te kua'a tno'o jioni'ni ni kaxtno'o Jesús nuu ñayiu, na kuinio tno'o ya'a na kuu naxa kentakuei mai ja ka jinkui'nu ini. ³⁴ Te ndi'i tno'o ni oka'an jioni'ni ya ja ni okaxtno'o ya nuu

ñayiu. Su nuu ka oo ni maa ya jin tee ka skua'a jin ya, te ni ondakaxtno'o ndi'i ya.

Ni junkani Jesús tikacha vi ola ndute mar

³⁵ Te nuu ni kune kiuu yun, te jiña'a ya nuu tee ka skua'a jin ya:

—Na vi ya'o inka jioo ndute mar.

³⁶ Yun te ni ka ndakuanta'u de nuu ñayiu kua'a yun, te ni kekuei de nuu barco nuu ja inee Jesús, te kua'ankuei de jin ya, te suni ka jata ndikin ña sava ka barco kua'ankuei jin de. ³⁷ Su ni jinki'i in tikacha ni'i ndeva'a nuu ndute yun, te ni ndonta sukun ndeva'a ola ndute yun ja ni kee de ndee nuu barco, te machitu de nuu barco yun. ³⁸ Te Jesús, chi ni ya'a ya ichi yata barco yun, te yun ni kixin ya siki in sa'un tikani, te ni ka xndoto ña de jin ya, te ka jiña'a de:

—Mastru, ¿a tu ndi'ni ni ja makekueio nuu ndute ya'a ja vi nao? —ka jiña'a de.

³⁹ Yun te ni ndakoo ya, te ni kuxeen ya nuu tachi yi'i yun, te jiña'a ya nuu ndute mar yun:

—Kasi yu'u, koo titi'i.

Te ni jinkuiin tachi yun, te na in kuiti ni kuu.

⁴⁰ Yun te jiña'a Jesús:

—¿Nau ja ni ka yu'u ndeva'a ni? ¿A vini tu ka kandija ni ja skaku ni'nu ña san? —jiña'a ya.

⁴¹ Su ni ka yu'u ndeva'a de, te ka ndatno'o tna'a de:

—¿Na in kuu tee ya'a ja vi ndee tikacha vi ndute mar, te ka jantno'o ña jin de? —ka kachi de.

5

Ni ndasa'a Jesús in tee ñu'u ña tachi ja oo de yuku ja tñii Gadara

¹ Yun te ni jinokuei Jesús inka lado ndute mar nuu kuu yuku ja tñii Gadara. ² Te vi inka ni nana ya nuu barco yun, te ni jino in tee ñu'u ña tachi ja ni kee de kua'an de nuu ka yiyu'u ndiyi. ³ Te tee yun, chi ni oo de in kava ve'e nuu ka yiyu'u ndiyi, te ni in tu na in kuu ja ku'ni ña, ni jin cadena. ⁴ Chi kua'a jichi ni ka oju'ni nda'a de vi si'in de jin cadena, su tuu, chi ndi'i ni oja'nde de vi ni oskuechi kueli de, te ni in tu ni okundee ja ka'nu ña jin de. ⁵ Te siun ni jika de yuku vi nuu ka yiyu'u ndiyi. Nduu vi ñuu ni kana de vi xtuji de maa de jin yuu. ⁶ Su vi jika ka vaji Jesús, te ni jini ña de, te ni jino de ni jinkuiin jiti de nuu ya. ⁷ Te vi ni kana ko'o tachi ndee ini anu de, te jiña'a:

—¿Nagua kuini ron ja vaji ron nuu oo rin, vi Jesús, Se'e ia Dios oo ndee sukun yun? Te jikanta'u rin nuu ia Dios ja ma taa ron tnundo'o koo rin —jiña'a.

⁸ Yun ni ka'an tachi yun, chi ja jiña'a Jesús:

—Espíritu tachi, kee ini anu tee ya'a te kua'an.

⁹ Te ni jikan tno'o ña ya:

—¿Naxa nani ron?

Te jiña'a:

—Legión ka nani rin, chi kua'a rin ka kuu —jiña'a.

¹⁰ Te ni ka jikanta'u ndeva'a nuu ya ja ma kene'e ña ya yuku yun ja ki'inkuei. ¹¹ Te yatni yuku yun ka ñu'u kua'a kini ka jaa ti. ¹² Te ndi'i

tachi yun ni ka jikanta'u nuu ya ndee anu tee yun, te ka jiña'a:

—Tetniuu ña na ki'inkuei rin nuu ka oo kini yun. Te kuandetú na ndekuei rin chii ti —ka jiña'a.

¹³ Yun te ni jandetú Jesús, te ni kanakuei espíritu tachi yun ini anu tee ku'u yun, te ni ndekuei chii kini yun, te vaa ndee uu mil ti ka kuu. Yun te ni ka jiko ini ndi'i kini yun, te ni ka jino ti makekuei ti, chi oo ndeyi, te ni kentakuei ti, ni ka tnaa ti maa ti ndee nuu ndute mar, te yun ni ka ji'i ti.

¹⁴ Yun te ni ka jino tee ka jito kini yun, kuano'okuei de ja ni ka yu'u de, te ni ka ndakani de nuu ñayiu maa ñuu vi nuu ñayiu ka oo taka nuu yuku, te ni ja'ankuei ñayiu yun, ni ka jinkoto nagua ni kuu. ¹⁵ Te nuu ni jinokuei nuu oo Jesús, te ni ka jini ja nukoo tee ni ñu'u ña kuakua'a tachi, ni'nu de sa'un de, te ja ni nuku'un ndaa ini de, te ni ka yu'u ñayiu yun. ¹⁶ Te ni ka ndakani tee ni ka ojito kini yun nuu ñayiu naxa ni ndo'o tee ja ni ñu'u ña tachi yun vi naxa ni ka ndo'o kini yun. ¹⁷ Yun te ka jinkondei ka jikanta'ui nuu Jesús ja kee ya ki'in ya nuu ñui yun.

¹⁸ Te nuu ni ndee ya nuu barco, te ni jikanta'u tee ni ñu'u ña tachi yun ja na kuandetú ya ja ki'inkuei de jin ya. ¹⁹ Su tu ni jandetú Jesús, chi saa sua'a jiña'a ya:

—Kuano'o ni ve'e ni nuu ka oo tna'a ni, te ndakani ni ndi'i javii java'a ja ni sa'a Jito'o jin ni, vi naxa ni kunda'u ini ña ya jin ni —jiña'a ya.

²⁰ Te kuano'o de, te ni jinkondee de ndakani de nuu ñayiu taka ñuu ja tnii Decápolis ndi'i javii java'a ni sa'a Jesús jin de. Te ndi'i ñayiu ni ka sa'u kuii kuiti ini.

Ni ndasa'a Jesús ña'a ni oku'u vi sesi'i Jairo

²¹ Yun te ni ndajiokei tuku Jesús kuano'o ya jin barco inka lado ndute mar, te yun ni ka kututu kua'a ndeva'a ñayiu nuu oo ya yu'u ndute mar yun. ²² Te ni jino Jairo, in tee kuu nija'nu nuu ve'e ii sinagoga. Te nuu ni jini ña de jin ya, te ni jinkuiin jiti de nuu ya. ²³ Te ni ka'an nda'u ndeva'a de jin ya, te jiña'a de:

—Ja ni kuka'u sesi'i san ja kui. Ne'e ni na ki'on, te sonee ni nda'a ni siki, nagua ja na nduva'i te na kotekui —jiña'a de.

²⁴ Yun te kua'ankuei ya jin de, te ka jata ndikin ña kua'a ñayiu ja vi chitu tnui xiin ya kua'ankuei. ²⁵ Te ne'u ñayiu kua'a yun kua'an in ña'a ja ni kuu uxi uu kuia ku'u ña kue'e ta'u ña niñi. ²⁶ Te ja ni kuu kani ndeva'a ndo'o ña, ja ni xnaa ña ndi'i ja neva'a ña jin kua'a tee tatna, su tu nagua jiniu'u sa'un ja nduva'a ña, chi saa sua'a vi'i ka masaka'u. ²⁷ Te nuu ni jini ña ka ka'an ñayiu ja sa'a Jesús, te ni jintna'a ña ichi yata ya ne'u ñayiu kua'a yun, te ni ke'e ña sa'un ya. ²⁸ Chi ni ndakani ini ña: “Visi ja joo sa'un ya na ni'o ke'o te nduva'o”. ²⁹ Te vi nuu saa ni jinkuiin ja ta'u ña niñi jin ña, te ni jini ña ja ni nduva'a ña. ³⁰ Yun te vini ni jini Jesús ja ni nduva'a in ñayiu jin jaka'nu ya, te ni jionenuu ya nuu ñayiu kua'a yun, te ni jikan tno'o ña ya:

—¿Ndee ni ni ke'e sa'un san?

³¹ Te ka jiña'a tee ka skua'a jin ya:

—¿Te nau ja jikan tno'o ni na in ni ke'e ña jin ni? Te ndia'a maa ni ja ka xna'ma ña ñayiu kua'a ya'a jin ni —ka jiña'a de.

³² Su maa ya, chi ndia'a ya nii nuu oo ya, nagua ja kuni ya na in ni ke'e ña jin ya. ³³ Te ña'a yun, chi vi sua'a ni'i ña ja yu'u ña, chi ja jini ña naxa ni kuu jin maa ña. Ni jino ña, te ni jinkuiin jiti ña nuu ya, te ni ndakani ndaa ña ndi'i naxa ni ndo'o ña. ³⁴ Te jiña'a ya:

—Sesi'i, ni nduva'a ni, chi ni kandija ña ni jin san. Kuano'o sii ini ni, chi ja ni nduva'a ni nuu kue'e yun —jiña'a ya.

³⁵ Te vi nini ka'an ka ya, te ni jinokuei ñayiu ka oo ve'e tee kuu nija'nu nuu ve'e ii sinagoga, te ka jiña'i nuu de:

—Ja ni ji'i sesi'i ni. Te ma koxna'a ka ni mastru ya'a —ka jiña'i.

³⁶ Su Jesús, chi tu ni ndi'ni ni ya ja siun ka jiña'i, te jiña'a ya nuu tee kuu nija'nu ve'e ii sinagoga yun:

—Ma koyu'u ni, chi sua'a ni kandija ni —jiña'a ya.

³⁷ Te tu ni jandetu ya ja vi kondikin ka ña ñayiu jin ya, chi maa ni Pedro jin Jacobo vi ñani de Juan kua'ankuei jin ya. ³⁸ Te nuu ni jino ya ve'e tee kuu nija'nu ve'e ii sinagoga, te ni jini ya ka kuvaa ñayiu, ka nda'i ka kanai. ³⁹ Ni kiuu ya, te jiña'a ya:

—¿Nau ja ka kuvaa ni vi ka nda'i ni? Te suchi si'i luluu ya'a, chi masu ni ji'i, chi sua'a ni kixin —jiña'a ya.

⁴⁰ Su ni ka jaku ndee ña ñayiu jin ya ja siun ni ka'an ya. Yun te ni kene'e ya ndi'i ñayiu ndee ye'e, te ni jaka ya tata vi nana suchi si'i yun vi tee kua'ankuei jin ya, te ni kiukuei ya nuu katuu suchi si'i luluu yun. ⁴¹ Te ni tnii ya nda'i, te jiña'a ya:

—¡Talita kumi! —ja kei ka'an: Suchi si'i, nuu maa ron ka'an rin, ndakoo.

⁴² Te vi nuu saa ni ndakoi, te ni jikai, chi ja oi uxi uu kuia. Te ni ka yu'u ndeva'a ñayiu yun ja ni ndatekui. ⁴³ Su ni tatnuni ni'i ya ja ma vi koka'an nuu ni in ñayiu ja vi kuni ja siun ni sa'a ya, te ni tatnuni ya ja na vi kuña'a ja kaa suchi si'i yun.

6

Ni ndajino Jesús ñuu ya Nazaret

¹ Ni ndee Jesús yun, te ni ndajino ya ñuu ya, ka ndeka tna'a ya jin tee ka skua'a jin ya. ² Te nuu ni jino kiuu ndatatu, te ni jinkondee ya kaxtno'o ya nuu ñayiu ve'e ii sinagoga. Te kua'a ñayiu ka nini, te ni ka sa'u kuu ini, te ka ndatno'o tna'i:

—¿Ndeni ni kutua'a suchi ya'a tno'o ya'a? ¿Te ndenu ni'i tno'o ndichi ja ka'in vi tniuu na'nu ja sa'i jin nda'i ya'a? ³ ¿Te a masu suchi ya'a kuu carpinteru seyii María, te ñani ka kuu Jacobo vi José vi Judas vi Simón? ¿Te a masu suni ya'a ka oo jin kua'i? —ka kachi.

Te ni ka kunini ndeva'a ini ja ja'a ya. ⁴ Su jiña'a Jesús:

—Ndi'i ni nuu ka nee yiñu'u ñayiu nuu in tee ndakani tno'o ia Dios. Su ñayiu ñuu maa de vi

ñayiu ka kuu tna'a de vi ñayiu ve'e de, chi tu ka nee yiñu'u nuu de —jiña'a ya.

⁵ Te tu ni kuu sa'a ya in tniuu na'nu, chi ndee saa ni ñayiu ka ku'u ni sonee ya nda'a ya siki, te ni ka nduva'i. ⁶ Te vi ni sa'u kuii ini ya ja tu ka kandija ñayiu yun. Te ni jika nuu ya ñuu kueli ka oo yatni yun, ni kaxtno'o ya tno'o ia Dios.

Ni tetniuu Jesús ndi uxi uu tee ka skua'a jin ya ja vi kaxtno'o de tno'o ia Dios

⁷ Yun te ni ndakana Jesús ndi uxi uu tee ka skua'a jin ya, te ni jinkondee ya ni tetniuu ya ndi uu ndi uu de ja ki'inkuei de. Te ni jiña'a ya jaka'nu maa ya, nagua ja vi tau de espíritu tachi ja ka ñu'u ña jin ñayiu. ⁸ Te ni tatnuni ya ja ma vi kinda'a sa'un de nagua kokuu nuu ichi, ni ñunu, ni xtaa, ni ma vi chindee de xu'un nuu kanchii de, chi maintno'o yutnu ka tuu de, guaa vi kinda'a de. ⁹ Te na vi ki'i de ndijan nda'u ni, te ma vi kinda'a de sa'un ja vi ndasama de, chi maa ni sa'un ka ni'nu de. ¹⁰ Te suni jiña'a ya nuu de:

—Nuu kiukuei ni in ve'e, te yun ni vi kondoo ni guaa ndee nuu ki'inkuei ni inka ñuu. ¹¹ Te nuu ja in ñuu tu ka janta'u ña ñayiu jin ni, te ni tu ka kuini ja vi konini tno'o ka ka'an ni, ndekuei ni yun, te vi kisi ni ñuyaka ka ndaa si'in ni ja kokuu in seña ja ka tavi kuechi ja tu ni ka janta'ui. Chi ka'an ndandaa san ja kiuu sandaa ia Dios kuechi ñayiu ñuyiu, te kua'a ka vi tniuya'u ñayiu ñuu yun saa ñayiu ñuu Sodoma vi Gomorra —jiña'a ya.

¹² Te ni kekuei de kua'ankuei de ka kaxtno'o de nuu ñayiu ja na vi ndatna'u ini yika kuechi,

te na kiukuei nuu ichi ia Dios. ¹³ Te ni ka tau de kua'a tachi ka ñu'u ña jin ñayiu. Te kua'a ñayiu ka ku'u ni ka chi'i de texe'en, te ni ka nduva'i.

Ni ji'i Juan, tee ni oskuandute

¹⁴ Yun te ni jini so'o rey Herodes ndi'i jana'nu sa'a Jesús, chi nii ñuu ka ka'an taka tniuu na'nu sa'a ya, te jiña'a de:

—Ni ndateku Juan, tee ni oskuandute ne'u ndiyi, yun guaa sa'a de tniuu na'nu ya'a! —jiña'a de.

¹⁵ Su sava ka ñayiu ka jiña'a:

—Elías kuu de.

Te sava kai ka jiña'a:

—Inka tee ndakani tno'o ia Dios kuu de, axi ndee in tee ni ondakani tno'o ia Dios ndee jana'a kuu de —ka jiña'i.

¹⁶ Te nuu ni onini Herodes ja siun ka ka'an, te jiña'a de:

—Tee ya'a kuu Juan ja ni tatnuni rin ja ni ka kindoso yiki xini de, te vitna te ni ndateku de —jiña'a de.

¹⁷ Chi ama ka ni tatnuni Herodes ja ni ka jasi ña jin Juan vekaa, te ni ka ju'ni ña de jin in cadena, ja ja'a Herodías, ñasi'i ñani de Felipe. Chi nuu ni ndakuaka tna'a Herodes jin ña, ¹⁸ te jiña'a Juan nuu Herodes:

—Masu vatuka kuu nuu Ley ia Dios ja kondeka ni ñasi'i ñani ni —jiña'a de.

¹⁹ Te yun guaa ni oka'an u'u Herodías nuu Juan, te ni ondioo ini ña ja ka'ni ña jin de, su tu ni kuu ja sa'a ña. ²⁰ Chi ni oyu'u Herodes ja ka'ni de Juan, chi jini de ja tee ndaa vi tee vii tee va'a kuu Juan, te ni oskaku ni'nu ña de nuu

nda'a Herodías. Te visi jinonuu ini Herodes, su tu jini de nagua sa'a de, su ndi'i de jin anu de ni onini de tno'o ni oka'an Juan. ²¹ Su ni kenta in kiuu ja ni kundee Herodías, nuu ni sa'a Herodes in viko ja ndajino kuia de, te ni jiña'a de ja ni ka jaxini tee ka netniuu jin de, vi tee ka tatnuni nuu soldado de vi tee ka kuu nija'nu nuu ñuu ja tni Galilea. ²² Te ni kiuu sesi'i Herodías ni jita ja'i nuu viko yun. Te junkuaan ini Herodes jin tee ka jaxini jin de ja ni jita ja'i yun. Te jiña'a rey Herodes nuu suchi si'i yun:

—Kakan nani guaa kuu ja kuini ron, te na taa rin —jiña'a de.

²³ Te ni kee yu'u de nui:

—Nani guaa kuu ja kakan ron nuu rin te taa rin, visi ndee sagua ñuu nuu tatnuni rin —jiña'a de.

²⁴ Te ni kei kua'in, te ni jikan tno'i nanai:

—¿Nagua kuu ja kakan san nuu de?

Te jiña'a ña:

—Kakan yiki xini Juan, tee skuandute, nuu de —jiña'a ña.

²⁵ Yun te vini ni ndiui nuu oo rey, te jiña'i:

—Kuini san ja vitna ñu'u ni, taa ni yiki xini Juan, tee skuandute, na ku'un nuu in tija'an —jiña'i.

²⁶ Yun te ni kusuchi ndeva'a ini rey, su ja siun ni kee yu'u de ja kuña'a de nagua jikain, te ni ka onini tee ka oo jin de nuu mesa yun, te tu nagua ni kendoo ka jin de, chi ni skunkuu de tno'o ni ka'an de. ²⁷ Te vi nuu saa ni tetniuu de in soldado, te ni tatnuni de ja jinki'in tee yun yiki xini Juan. ²⁸ Te ni ja'an soldado yun ini vekaa,

te ni kindoso de yiki xini Juan, te ni sonee de yiki xini yun nuu in tija'an ni ndajino jin de, te ni jiña'a de nuu suchi si'i yun, te suchi si'i yun ni ndakuña'i nuu nanai. ²⁹ Te nuu ni ka jini tee ni ka oskua'a jin Juan ja siun ni kuu, te ni ja'ankuei de ni ka ndane'e de yiki kuñu Juan, te ni ka tayu'u de.

Ni jiña'a Jesús ja ni ka jaa u'un mil teyii

³⁰ Yun te ni ndajinokuei tee ni chitniuu Jesús nuu oo ya, te ni ka ndakani de ndi'i ja ni ka sa'a de vi tno'o ja ni ka kaxtno'o de. ³¹ Te jiña'a ya:

—Ne'ekuei ni na ki'inkueio in nuu tu na ñayiu ka oo, te na vi ndatatuoo joo luluu —jiña'a ya.

Chi kua'a ndeva'a ñayiu kua'ankuei vi vajikuei nuu ya, te ni tu ka nune nuu ya ja vi kaa ya xtaa jin de. ³² Yun te kua'ankuei maa ni Jesús jin tee ka skua'a jin ya nuu in barco in nuu tu na ñayiu ka oo. ³³ Su kua'a ñayiu ni ka jini ja kua'ankuei ya, te ni ka ndakuni ñai jin Jesús. Te ñama ni ka jika ja'a ñayiu yun kua'ankuei ja ni ka ya'i ndi'i ñuu yun, te vi xtnañu'u kai ni kentakuei saa maa ya. ³⁴ Te nuu ni nana Jesús nuu barco yun, te ni jini ya kua'a ndeva'a ñayiu, te ni kunda'u ini ña ya jin ñayiu yun, chi ka kui na kuinio ndikachi ja tu na jito'o ti. Te yun guaa ni jinkondee ya ni kaxtno'o ya kua'a tno'o nuu ñayiu yun. ³⁵ Te nuu ja mañini sa'un, te ni ka jintna'a ña tee ka skua'a jin ya, te ka jiña'a de:

—Ja ni ñini, te tu na ve'e ka oo ya'a. ³⁶ Ndaxtute ni ñayiu ya'a nagua ja na ki'inkuei ve'e ka oo yuku ya'a vi ñuu kueli ka oo yatni ya'a,

te na vi kuain xtaa vi kai, chi tu nagua ka nei ja vi kai —ka jiña'a de.

³⁷ Su jiña'a ya:

—Vi kuña'a maa ni ja vi kaa ñayiu ya'a —jiña'a ya.

Te ka jiña'a de:

—¿A ki'inkuei san te vi kuaan san ya'u ja uu ciento kiuu xtaa, te vi kuña'a san ja vi kaa ñayiu ya'a? —ka jiña'a de.

³⁸ Te jiña'a ya:

—¿Nasaa xtaa ka neva'a ni? Kua'ankuei ni vi kondia'a ni —jiña'a ya.

Te nuu ni ka jini de, te ka jiña'a de:

—U'un ni xtaa te uu chiaka, —ka jiña'a de.

³⁹ Yun te ni tatnuni ya ni ka ka'an ja ni ka jinkoo kuenta grupo ñayiu nuu yuku kuii yun.

⁴⁰ Te ni ka jinkoo siin in ciento in ciento ñayiu jin uu xiko uxi, uu xiko uxi. ⁴¹ Yun te ni tnii ya ndi u'un xtaa jin nduu chiaka yun, te ni ndakondia'a ya ichi andivi, te ni jikanta'u ya nuu ia Dios, te ni ja'nde ya xtaa yun, te ni jiña'a ya nuu tee ka skua'a jin ya, te ni ka skaka de nuu ñayiu kua'a yun. Te suni ni ja'nde ya nduu chiaka yun nuu ndi'i ñayiu. ⁴² Te ndi'i ñayiu ni ka jaa vi ndee ni ka ndutu chii. ⁴³ Te ni ka ndaxtutu de yu'u xtaa jin chiaka ja ni ndoo, te ni ndachitu uxi uu chika.

⁴⁴ Te tee ni ka jaa yun, chi u'un mil de ka kuu.

Jika Jesús siki ndute mar

⁴⁵ Yun te jiña'a Jesús ja kakuei tee ka skua'a jin ya nuu barco, te vi kokakoxno'o de nuu ya koki'inkuei de ndee inka jioo yun, ñuu Betsaida, nini ndaxtute ya ñayiu kua'a yun. ⁴⁶ Te nuu

ni ndaxtute ya ñayiu yun, te ni kaa ya in nuu tinduu, ni ndakuatu ya. ⁴⁷ Nuu ni kuaa, te ja kua'an barco yun ndee sagua nuu ndute mar, te maintno'o ni ka ya oo nuu ñu'u yichi. ⁴⁸ Te ni jini ya ja tnundo'o ndeva'a ka skaka de barco yun, chi sua'a manana nuu yi'i tachi. Te nuu ja makundikin ja matuu, te jika ja'a Jesús nuu ndute mar, kua'an ya nuu ka oo de, te vi ja oo ya ja ya'a jioo ya ki'in ya. ⁴⁹ Te ni ka jini de ja jika ja'a ya nuu ndute mar, te ni ka ndakani ini de ja anu kuu, te ni ka kana jaa de. ⁵⁰ Chi ndi'i de ni ka jini, te ni ka yu'u de. Su yun te ni ka'an ya jin de, te jiña'a ya:

—Vi koo anu ni, ma vi yu'u ni, chi maa san kuu —jiña'a ya.

⁵¹ Te ni kaa ya nuu barco nuu ka ñu'u de yun, te ni jinkuiin tachi, te vi ni ka sa'u kuii ini de. ⁵² Chi ni tu ka jinkui'nu ini de jaka'nu ni sa'a ya jin xtaa yun, chi ka sa'a ndee ni de ini anu de.

Ni ndasa'a Jesús ñayiu ka ku'u ñuu Genesaret

⁵³ Te nuu ni ka ya'a ya ndute yun, te ni jinokuei ya ñuu ja tnii Genesaret. Te ni ka ju'ni de barco yu'u ndute yun. ⁵⁴ Te nuu ni nanakuei ya nuu barco yun, te vini ni ka ndakuni ña ñayiu jin ya. ⁵⁵ Te ñama kua'ankuei ndi'i ñayiu ñuu kueli ka oo yatni yun, ni ka jinkondei ka jinsia'i ñayiu ka ku'u ka yoxnei nuu jito, ndee ni nuu ka ni'i tno'i ja oo ya. ⁵⁶ Te ndee ni nuu ni kuu ja kiuu ya a ñuu kueli a ñuu na'nu axi nuu ñu'u nuu ka jitu ñayiu, te ka jakin tui ñayiu ka ku'u nuu ichi, te ka jikanta'ui nuu Jesús ja na kuandetú ya ja vi

ke'i visi ja joo yu'u sa'un ya. Te ndi'i ñayiu ni ka ke'e sa'un ya ni ka nduva'a.

7

Ni kaxtno'o Jesús nagua sa'a tne'e ña jin ñayiu

¹ Yun te ni ka jintna'a ña fariseo vi sava tee ka kaxtno'o Ley Moisés jin Jesús, ja vajikuei de ndee ñuu Jerusalén. ² Te ni ka jini tee yun ja sava tee ka skua'a jin Jesús ka otne'e nda'a de, te ka jaa de xtaa, chi tu ka skunkuu de jin costumbre ja vi nda'a de xnaa ka saa vi kaa de, te yun guaa ka ka'an kuechi tee yun. ³ Chi tee ka kuu fariseo vi sava ka ñayiu judio ka ndee ka ndikin de jin costumbre tee nija'nu, te tu ka jaa de nuu ja tu ka nda'a de. ⁴ Te nuu ndajinokuei de ja ja'ankuei de nuu ya'u, te tu ka jaa de nuu ja tu ka nda'a de. Te ka oo kua'a ka costumbre ja ka ndikin de, na kuinio ja ndundoo vasu ja ka ji'i de vi tindo'o vi ndatniuu ja ka kuu kaa vi jito de. ⁵ Yun te ni ka jikan tno'o ña fariseo vi tee ka kaxtno'o Ley Moisés jin Jesús:

—¿Nau ja tu ka ndikin tee ka skua'a jin ni costumbre ndi nija'nuo? Chi tu ka ndasavii de nda'a de nagua oo costumbre, te ka jaa de xtaa —ka jiña'a de.

⁶ Te jiña'a ya:

—Se'e ndijani ini, nase gua'a ni ka'an Isaías ja ja'a ni ndee jana'a nuu ni tee de sua'a:

Ñayiu ñuu ya'a, chi jin yu'i ka chiñu'u ñai,
su anui, chi jika ndeva'a ka oo nuu rin.

⁷ Te tu nagua jiniu'u ja ka chiñu'u ñai,

chi ka kaxtno'i nino'o ni tno'o ja ka tatnuni ñayiu ñuyiu.

Kachi ia Dios ja ni tee Isaías. ⁸ Chi ka xndendoo ni tno'o tatnuni ia Dios, te ka ndee ka ndikin ni costumbre ja ka jakin ñayiu, ja kuu ja ndundoo tindo'o vi vasu ja ka ji'i ni, vi kua'a ka ja ka sa'a ni ja kintna'a inuu jin ya'a —jiña'a ya.

⁹ Te suni jiña'a ya:

—Ka jiso kava ni tno'o tatnuni ia Dios nagua ja vi kondikin ni costumbre ni. ¹⁰ Chi ni ka'an Moisés: “Kuanyu'u kuandetu nuu tata ron vi nuu nana ron, te na in xtau tnia'a tata axi nana, te na kuu”, kachi Moisés. ¹¹ Su maa ni, chi ka kachi ni ja kuu ka'an in tee nuu tata de axi nuu nana de: “Ma kuu chituu ña san, chi ndi'i ja neva'a san kuu Corbán” (ja kei ka'an ja ni soko ndi'i san nuu ia Dios). ¹² Te nuu ja saa ka'an de, te ka ka'an maa ni ja tu ka na tniuu de ja chituu de tata de axi nana de. ¹³ Te ka jiso kava ni tno'o ia Dios jin costumbre ja ka jakin ni nuu in in ni. Vi kua'a ka ja kintna'a inuu jin ya'a ka sa'a ni —jiña'a ya.

¹⁴ Yun te ni ndakana ya ndi'i ñayiu kua'a yun, te jiña'a ya:

—Vi konini ndi'i ni, te vi jinkui'nu ini ni. ¹⁵ Tu sa'un nagua sa'a ja makee ini ñayiu ja kosa'a tne'e ña nuu ia Dios. Su ja makana ini anu ñayiu kuu ja sa'a tne'e ña. ¹⁶ Te nuu ja ndee ni ka oo so'o ja vi konini ni te vi konini ni —jiña'a ya.

¹⁷ Te nuu ni xndoo Jesús ñayiu kua'a yun, te ni kiuu ya ve'e. Yun te ni ka jikan tno'o ña tee ka skua'a jin ya siki tno'o jioni'ni ja ni ka'an ya.

¹⁸ Te jiña'a ya:

—¿A vi ni maa ni tu ka jinkui'nu ini ni? ¿A tu ka jinkui'nu ini ni ja ndi'i ja makee ini ñayiu, chi ma kuu sa'a tne'e ña nuu ia Dios? ¹⁹ Chi masu anu makee, chi kua'an chii, te ndejioo ni nuu yiki kuñu kua'an —jiña'a ya.

Te jin tno'o ni ka'an ya yun kaxtno'o ya ja ni ndasavii ya ndi'i ja ka jaa ñayiu. ²⁰ Te jiña'a ka ya:

—Ja makana ini anu ñayiu, yun kuu ja sa'a tne'e ña nuu ia Dios. ²¹ Chi ndee ini anu ñayiu, makana ja ndakani kue'e ini, ja skindee tna'i, ja sa'i kuechi ñuyiu nuu kuini ka tnanda'i, ja ka'ni ndiyi, ²² ja su'i, ja jio'i ja koneva'i kua'a xu'un, ja sa'i jakue'e, ja xnda'ui ñayiu, ja sa'i jane'e jayichi, ja kuu kuasun ini, ja ka'an kue'i siki inka ñayiu, ja sa'a teyii ndeva'i mai, ja tu ñu'u ndaa ini. ²³ Ndi'i jakue'e ya'a makana ndee ini anu ñayiu, te sa'a tne'e ña jin nuu ia Dios —jiña'a ya.

Ni kandija gua'a in ña'a inka ñuu jin Jesús

²⁴ Yun te ni kee Jesús kua'an ya ñuu Tiro vi ñuu Sidón. Te ni kiuu ya in ve'e, te tu kuini ya ja ndee in ñayiu vi kuni ja oo ya yun, su tu ni kuu ja kuyu'u ya. ²⁵ Chi vini ni ni'i tno'o in ña'a neva'a sesi'i ja ñu'u ña tachi ja yun oo Jesús, ni jino ña te ni junkuiin jiti ña nuu ja'a ya. ²⁶ Te ña'a inka tatatno'o kuu ña, chi Sirofenicia tnii ñuu ña. Te ni jikanta'u ña nuu ya ja na tau ya tachi ñu'u ña jin sesi'i ña. ²⁷ Su jiña'a Jesús:

—Kuantetu ni xtnañu'u ka na vi kaa se'e Israel guaa ndee na vi ndutu chii, chi masu vatuka kuu ja kindee san xtaa se'e Israel, te kuña'a san nuu ti'ina kueli —jiña'a ya.

28 Yun te jiña'a ña:

—Vatuka ka'an ni, vi Jito'o san, su ti'ina kueli yun, chi suni ka jaa ti yuchi xtaa junkuei chii mesa se'e Israel —jiña'a ña.

29 Yun te jiña'a ya:

—Kuano'o ni, chi jin tno'o ni ka'an ni ya'a, te ja ni kana tachi ñu'u ña jin sesi'i ni —jiña'a ya.

30 Te nuu ni ndajino ña ve'e ña, te ni nuku'un ña sesi'i ña katui nuu jitoi, chi ja ni kana ña tachi ni ñu'u ña jin.

Ni ndasa'a Jesús in tee kuu ñi'i vi so'o de

31 Yun te ni kee tuku Jesús ñuu ja tnii Tiro, te kua'an ya ñuu Sidón vi ni ya'a ya taka ñuu ja tnii Decápolis, te ni kenta ya ndute mar Galilea. 32 Te yun ni ka junsia'a in tee kuu ñi'i vi so'o de nuu ya, te ni ka jikanta'u nuu ya ja na sonee ya nda'a ya siki de. 33 Yun te ni jaka siin ña ya nuu tu na ñayiu ka ndia'a, te ni chi'i ya xinda'a ya so'o de, te ni chi'i ya teyu'u ya xinda'a ya, te ni ke'e ya yaa de. 34 Yun te ni ndakondia'a ya ichi andivi, te ni jaka ini ya, te jiña'a ya:

—¡Efata! —ja kei ka'an ¡Ndanune!

35 Te vi ore saa ni ndanune so'o de, te ka yaa tuchi kueli ka tnii yaa de, te ni kuu ni ka'an gua'a de. 36 Te ni tatnuni ya nuu ñayiu yun ja ma vi koka'an de nuu ni in ñayiu. Su visi tatnuni gua'a ya ja ma vi koka'an de, su vi saa vi'i ka kua'ankuei de ka xtutenuu de tno'o. 37 Te vi ni ka sa'u kuu kuiti ini ñayiu, te ka kachi:

—Gua'a sa'a de ndi'i ya'a, chi sa'a de ja vi ndee tee so'o ka ndanune so'o vi ñi'i kuu ka ndaka'an —ka kachi.

8

Ni jiña'a Jesús ja ni ka jaa kuun mil teyiu

¹ Te kiuu yun ni ka kututu kua'a ndeva'a ñayiu, te tu sa'un nagua ka neva'i ja vi kai. Yun te ni ndakana Jesús tee ka skua'a jin ya, te jiña'a ya:

² —Kunda'u ini san ñayiu ya'a, chi ja ni kuu uni kiuu ka oi jion, te tu nagua ka neva'i ja vi kai. ³ Te nuu ja na ndatetniu ndite san jin ja no'okuei ve'i, te vatuni vi kuitai ichi kuano'okuei, chi savai, chi jika vajikuei —jiña'a ya.

⁴ Su ka jiña'a tee ka skua'a jin ya:

—Su ¿ndenu vi ni'o xtaa ja vi kaa ñayiu kua'a ya'a, te tu na ve'e oo nuu ka oo ya'a? —ka jiña'a de.

⁵ Te ni jikan tno'o ña ya:

—¿Nasaa xtaa ka neva'a ni?

Te ka jiña'a de:

—Uja.

⁶ Yun te ni ka'an ya jin ñayiu kua'a yun ja ni ka jinkoi nuu ñu'u yun, te ni tnii ya ndi uja xtaa yun, te ni ndakuanta'u ya nuu ia Dios. Yun te ni ja'nde ya, te ni jiña'a ya nuu tee ka skua'a jin ya, nagua ja na vi skaka de nuu ñayiu kua'a yun. Te ni ka skaka de nuu ñayiu yun. ⁷ Te suni ka neva'a de ndee saa chiaka kueli. Te jikanta'u ya, te ni tetniu ya ja suni na vi skaka de nuu ñayiu yun. ⁸ Te ni ka jaa ñayiu vi ndee ni ka ndutu chii. Te ni ka ndaxtutu de yu'u xtaa ja ni ndoo, te ni ndachitu uja chika. ⁹ Te tee ja ni ka jaa yun, chi ka kuu vaa ndee kuun mil de. Te ni ndaxtute ña ya ja kuano'okuei. ¹⁰ Yun te ni ndekuei ya nuu barco jin tee ka skua'a jin ya, te kua'ankuei ya ñuu ja tnii Dalmanuta.

Ka jikan ñayiu ja na sa'a Jesús in tniuu ka'nu

¹¹ Yun te ni jinokuei tee ka kuu fariseo, te ni ka jinkondee de ka tee tna'a de jin Jesús. Te ka kuini de ja vi koto tnuni ña de. Te ni ka jikan de ja na sa'a ya in tniuu ka'nu ja vaji ndee andivi.

¹² Te ndanda'u ni jaka ini Jesús, te jiña'a ya:

—¿Nau ja ka jikan ñayiu ya'a in tniuu ka'nu nuu san? Te ka'an ndaa san ja ni in tniuu ka'nu ma xne'e san nuu ñayiu ya'a —jiña'a ya.

¹³ Saa te ni xndoo ña ya, te ni ndee ya nuu barco, te kua'an ya inka jioo yu'u ndute mar.

Skintna'a Jesús tno'o ka kaxtno'o fariseo jin levadura

¹⁴ Te ni ka naa ini tee ka skua'a jin ya ja vi kinda'a de xtaa vixin, chi invaa ni xtaa vixin inee nuu barco yun kua'ankuei de jin ya. ¹⁵ Te ni xtaku Jesús nuu de, te jiña'a ya:

—Vi koto va'a ni maa ni jin levadura tee ka kuu fariseo vi levadura Herodes —jiña'a ya.

¹⁶ Te ni ka jinkondee de ka ndatno'o tna'a de, te ka kachi de:

—Yun ka'an de, chi chia tu ni ka yinda'o xtaa vixin.

¹⁷ Te ni jini Jesús ja siun ka ndatno'o de, te jiña'a ya:

—¿Nau ja ka ka'an ni ja tu na xtaa vixin ka nee ni? ¿A vi chia'an ka vi jinkui'nu ini ni ja vi kuni ni tno'o ka'an san? ¡Nase nde'e inu ndee ini anu ni! ¹⁸ ¿A vi ka oo nduchi nuu ni, te tu ka ndia'a ni? Te ka oo so'o ni, te tu ka nini ni. Te ¿a tu ka na'a ni ¹⁹ na ni ja'nde san u'un xtaa ja ni ka jaa u'un mil teyii? Te ¿nasaa chika ni ka ndachitu yu'u xtaa ja ni ka ndaxtutu ni? —jiña'a ya.

—Uxi uu —ka jiña'a de.

²⁰ —Te na ni ja'nde san uja xtaa ja ni ka jaa kuun mil ñayiu, ¿nasaa chika chitu yu'u xtaa ni ka ndaxtutu ni? —jiña'a ya.

—Uja —ka jiña'a de.

²¹ Te jiña'a ya:

—Te ¿nau ja vini saa, te tu ka jinkui'nu ini ni? —jiña'a ya.

Ni ndasa'a Jesús in tee ku'u nuu ñuu Betsaida

²² Yun te ni kentakuei ya ñuu Betsaida. Te ni ka jinsia'a ñayiu in tee ku'u nuu, te ni ka jikanta'ui nuu ya ja na tetuu ya nda'a ya nuu de ja na nduva'a de. ²³ Yun te ni tnii ya nda'a tee ku'u nuu yun, te ni kene'e ña ya ndee yu'u ñuu yun. Te ni skanuu ya teyu'u ya nduchi nuu de, te ni tetuu ya nda'a ya. Te ni jikan tno'o ña ya a kuu ndia'a de joo. ²⁴ Te ni ndia'a de, te jiña'a de:

—Jini san ñayiu ja na ka ndaa yutnu ka ndai, su jini san ja ka jikai —jiña'a de.

²⁵ Yun te ni tetuu tuku ya nda'a ya nduchi nuu de, te ni ndakondia'a gua'a de, te ni nduva'a nduchi nuu de, chi ni jini kaji de ndi'i ja oo ndee jika. ²⁶ Te ni ndatetniuu ña ya kuano'o de ve'e de, te jiña'a ya:

—Ma no'o ni ñuu luluu yun, te ni ma koka'an sa'un ni nuu ni in ñayiu ñuu yun —jiña'a ya.

Ni ka'an kaji Pedro ja Jesús kuu ia ni tetniuu Dios

²⁷ Yun te kua'ankuei Jesús jin tee ka skua'a jin ya taka ñuu ka oo Cesarea Filipino. Te ichi yun ni jikan tno'o ya tee ka skua'a jin ya, te jiña'a ya:

—¿Naxa ka ka'an ñayiu na in kuu san?

28 Te ka jiña'a de:

—Sava ñayiu ka ka'an ja Juan tee ni oskuan-dute, te savai chi Elías, te savai ka ka'an ja ndee in tee ni ondakani tno'o ia Dios ndee jana'a kuu ni —ka jiña'a de.

29 Yun te jiña'a ya:

—Te maa ni, ¿naxa ka ka'an ni na in kuu san? Te jiña'a Pedro:

—Maa ni kuu Kristu, ia ni tetniuu Dios —jiña'a de.

30 Su ni tatnuni Jesús ja ma vi koka'an de tno'o ya'a nuu ni in ñayiu.

Ni kaxtno'o Jesús ja kuu ya te ndateku ya

31 Yun te jinkondee ya kaxtno'o ya nuu tee ka skua'a jin ya ja maa ya ja kuu ya Se'e Teyii, chi nini kuu ja tna'a ya kua'a ndeva'a tnundo'o. Te vi skexiko ña tee nija'nu vi sutu ka kuu nija'nu vi tee ka kaxtno'o Ley Moisés, te vi ka'ni ña de jin ya, su nuu uni kiuu te ndateku ya. 32 Te vi ni ka'an kaji kuiti ya tno'o ya'a. Yun te ni kene'e siin ña Pedro, te ni jinkondee de kuxeen de nuu ya. 33 Su ni ndajiokuiin Jesús, te ni ndakoto ya nuu ka oo tee ka skua'a jin ya, te ni kuxeen ya nuu Pedro, te jiña'a ya:

—Kujioo ni nuu san, vi Tachi, chi tu ndakani ini ni nagua ndakani ini ia Dios, chi nagua ka ndakani ini ñayiu ñuyiu ya'a ndakani ini ni —jiña'a ya.

34 Yun te ni ndakana ya tee ka skua'a jin ya jin sava ka ñayiu, te jiña'a ya:

—Nuu na in kuini ja kondikin ña jin san, te na skunai mai, te kuiso siki cruz visi na kui, te

na kondikin ñai jin san. ³⁵ Chi na in ka'an ja skaku ni'nui mai, te junai. Te na in skunai mai ja ja'a sein vi ja ja'a tno'o va'a ia Dios, te kaku ni'nui. ³⁶ Chi ¿nagua ni'i ñayiu visi na kundei ni'i ndi'i ja oo ñuyiu ya'a koneva'i, te skunai mai? ³⁷ Chi ma ni'i ñayiu nagua tniuya'ui nuu ia Dios ja skaku ni'nui mai. ³⁸ Chi na in kukanoo jin sein vi jin tno'o san nuu ñayiu ñuyiu ya'a ja inu kue'i vi ka sa'i yika kuechi, te maa san ja kuu san Se'e Teyii, suni kukanoo san jin, nuu ndii san jin jaye'e tajan maa tata san jin ia ja ka jinokuechi nuu ya —jiña'a ya.

9

¹ Te suni jiña'a ya:

—Ka'an ndaa san ja sava ni ja ka oo ni ya'a, chi ma vi kuu ni guaa ndee vi kuni ni naxa tatnuni ia Dios ja vaji jin jaka'nu ya —jiña'a ya.

Ni ndasama naxa kaa Jesús

² Nuun ni ya'a iñu kiuu, te ni jaka ña Jesús jin Pedro vi Jacobo vi Juan, te kua'ankuei ya in yuku sukun, te yun ni ndasama kaa ya jin nuu tee yun. ³ Te vi yeye'e sa'un ni'nu ya jayaa na kuinio yua'a, ja vi ni in ñayiu ndakate ñuyiu ya'a, tu na in kuu ja siun ndasa'a yaa. ⁴ Te ni ka jini de ja ni ka ndatuu Elías jin Moisés, ka ndatno'o de jin Jesús. ⁵ Yun te jiña'a Pedro nuu Jesús:

—Mastru, gua'a kuu ja ya'a ka oo san, te na vi sa'a san uni ve'e kuii, in koo maa ni, te inka koo Moisés, te inka koo Elías —jiña'a de.

⁶ Chi ni ka yu'u de, te tu ni jini Pedro nagua kuu ja ka'an de. ⁷ Yun te ni kuun in viko, te ni

chisa'u ña jin de, te ndee nuu viko yun ni kee in tno'o, te jiña'a:

—Suchia'a kuu se'e maa rin ja kutoo ndeva'a rin jin, te vi konini tno'o ka'in —jiña'a tno'o yun.

⁸ Te nuu ni ka ndakondia'a de nii nuu ka oo de yun, te tu na in ni ka jini ka de, chi maintno'o ni ka Jesús oo.

⁹ Te nuu manukuei de jin ya nuu yuku yun, te ni tatnuni ya ja ma vi ndakani de nuu ni in ñayiu ja siun ni ka jini de, chi guaa ndee na ndateku maa ya ja kuu ya Se'e Teyii ne'u ndiyi. ¹⁰ Te yun guaa ni ka tava'a ni maa de jin anu de ndi'i yun, su ni ka jikan tno'o tna'a de na tno'o kuu ja ka'an Jesús ja ndateku ya ne'u ndiyi. ¹¹ Yun te ni ka jikan tno'o de Jesús, te ka jiña'a de:

—¿Nau ja ka ka'an tee ka kaxtno'o Ley Moisés ja vi nini kuu ja xtnañu'u ka Elías ndii, te saa kii Kristu? —ka jiña'a de.

¹² Te jiña'a ya:

—Jandaa ndija ja xtnañu'u ka Elías ndii, te suu de ndasava'a ndi'i. Su nuu saa, ¿te nau ja yoso nuu tutu ii ja sein ja kuu san Se'e Teyii, chi tna'a san kuakua'a tnundo'o, te vi skexiko ña ñayiu? ¹³ Su ka'an san ja Elías, chi ja ni kii de, te ni ka sa'a ña de jin tee yun ndi'i nagua ka kuini maa de, nagua ka'an nuu tutu ii ja saa ndo'o de —jiña'a ya.

Ni ndasa'a Jesús in suchi yii ñu'u ña espíritu kue'e

¹⁴ Te nuu ni ndentakuei ya nuu ka oo sava ka tee ka skua'a jin ya, te ni ka jini ya ja ka oo kua'a ndeva'a ñayiu ja ni ka jionduu ña jin tee

ka skua'a jin ya. Te suni ka oo tee ka kaxtno'o Ley Moisés ja ka tee tna'a jin de. ¹⁵ Te nuu ni ka jini ñayiu yun ja vaji ya, te ndi'i ni ka sa'u kuii ini, te ni ka jinoi nuu oo ya ja vi ndakantno'o ñai jin ya. ¹⁶ Te ni jikan tno'o ña ya jin tee ka skua'a jin ya:

—¿Nagua ka tee tna'a ni jin tee yun? —jiña'a ya.

¹⁷ Te ni ka'an in tee oo jin ñayiu kua'a yun, te jiña'a de:

—Mastru, vaji san nuu ni jin seyii san ja ñu'u ña espíritu kue'e, te ni sa'a ñi'i ña jin. ¹⁸ Te ndee ni nuu ni kuu ja ndakaki'i ña, te skana ña nuu ñu'u, te kisi ña, te jaa ti iñu yu'i vi ka'ñi no'i, te kua'in makuxii sa'a. Te ni ka'an san jin tee ka skua'a jin ni ja na vi tanunda'a de vi tau de, su tu kuu vi sa'a de —jiña'a de.

¹⁹ Yun te jiña'a ya:

—Tatatno'o kue'e ja tu ka kandija, ¿nasaa ka kiuu guaa koo san jin ni? ¿Nasaa ka kiuu guaa kuandee ini san? Vi kisia'a ni jin ya'a nuu saa —jiña'a ya.

²⁰ Te ni ka jinsia'a de jin nuu ya. Te nuu ni jini ña espíritu yun jin Jesús, te ni kisi ndeva'a ña jin suchi yii yun, te ni ndonsoi ndee nuu ñu'u, te jiotutuu ni kai vi jaa ti iñu yu'i. ²¹ Yun te ni jikan tno'o ña Jesús jin tatai:

—¿Na kuu saa tiempu ndo'i sia'a? —jiña'a ya.

Te jiña'a de:

—Ndee nuu lului. ²² Te kua'a jichi tnaa ña nuu ñu'u vi nuu ndute ja ka'ni ña. Su nuu ja kuu sa'a ni joo, te kunda'u ini ña ni jin san, te chituu ña ni —jiña'a de.

23 Te jiña'a Jesús:

—Nuu ja kuu kandija maa ni, chi ndi'i ni ja kuu nuu ñayiu kandija —jiña'a ya.

24 Yun te vi ñama kuiti ni kana tata suchi yii yun, te jiña'a de:

—Kandija san, te chituu ña ni na kandija gua'a ka san —jiña'a de.

25 Te nuu ni jini Jesús ja kua'an ka kututu kua'a ndeva'a ñayiu, te ni ka'an xeen ya nuu espíritu kue'e yun, te jiña'a ya:

—Tatnuni rin nuu ron ja kuu ron espíritu ñi'i vi so'o ja kana ron ini anu suchia'a, te ki'in ron, te ma ndajiokuiin uun ka ron ja ndee ron nuu anui —jiña'a ya.

26 Yun te ni kana ko'o espíritu yun, te ni kisi ndeva'a ña jin, te ni kee kua'an. Te suchi yun, chi vi na kuinio ja vi ni ji'i sa'uin, te kua'a ñayiu ni ka ka'an ja ni ji'i. 27 Su ni tnii Jesús nda'i, te ni ndone'e ña ya, te ni nukuiin.

28 Te nuu ni kiuu Jesús ini ve'e, te ni ka jikan tno'o ña tee ka skua'a jin ya nuu ka oo maa ni de jin ya:

—¿Te nau ja tu ni kuu vi tau sein espíritu kue'e yun? —ka jiña'a de.

29 Te jiña'a ya:

—Saa, chi tachi kaa sia'a, chi nini kuu ja ndakuatuo vi konditeo, te saa kundeo ja kana —jiña'a ya.

Ni kaxtno'o tuku Jesús inka jichi ja kuu ya

30 Yun te ni ndekuei ya yun, te kua'ankuei ya ichi ñuu ja tnii Galilea. Te tu kuini Jesús ja vi

kuni ni in ñayiu. ³¹ Chi kaxtno'o ya nuu tee ka skua'a jin ya, te jiña'a ya:

—Sein ja kuu san Se'e Teyii, chi vi sinotuu ña nuu nda'a ñayiu ñuyiu, te vi ka'ni ña, su nuu uni kiuu ja ni ji'i san, te ndateku san —jiña'a ya.

³² Su tu ni ka jinkui'nu ini de na tno'o kuu ja siun ka'an ya, su ka yu'u de ja vi kakan tno'o ña de jin ya.

Ni kaxtno'o Jesús na in kuu ka'nu ka

³³ Yun te ni jinokuei ya ñuu Capernaúm, te nuu ja ka oo ya in ve'e, te ni jikan tno'o ña ya jin tee ka skua'a jin ya:

—¿Nagua ka tee tna'a ni ichi vajikueio? —jiña'a ya.

³⁴ Su tu ni ka ka'an sa'un de, chi ichi nuu kua'ankuei de ka tee tna'a de ndee de guaa kokuu ka'nu ka. ³⁵ Yun te ni jinkoo ya, te ni kana ya ndi uxi uu tee ka skua'a jin ya, te jiña'a ya:

—Nuu ja ndee ni kuini ja kokuu ni tee xtnañu'u, te kuini ja kokuu ni tee sandi'i ni ka nuu ndi'i ni, te kokunukuechi ni nuu ndi'i ni.

³⁶ Yun te ni tnii ya nda'a in suchi luluu, te ni jani ña ya ma'ñu ndi'i de, te ni kanundee ña ya jin, te jiña'a ya:

³⁷ —Na ñayiu janta'u in suchi luluu ja ja'a maa san na kuinio suchi ya'a, te janta'u ñai jin maa san. Te na in janta'u ña jin maa san, te masu maintno'o maa san janta'ui, chi suni janta'ui ia ni tetniuu ña jin san —jiña'a ya.

Na ñayiu tu ndakoo sikio te chituu ñai jion

³⁸ Yun te jiña'a Juan:

—Mastru, ni ka jini san in tee ja jin sivi ni, te skunu de tachi ka ñu'u ña jin ñayiu, su tu ni ka jandetu san ja kosa'a ka de, chi masu in ni ka skua'o jin de —jiña'a de.

³⁹ Su jiña'a Jesús:

—Ma vi kasi ni'nu ni, chi tu na in ñayiu sa'a in tniuu ka'nu jin sivi san, te yata yun te ka'an kue'e de siki san. ⁴⁰ Chi na in tu ndakoo sikio, te oi chituu ñai jion. ⁴¹ Te nani kuu ñayiu ja tai visi in yajin ndute vi ko'o ni ja ka oo ni jin san, te ka'an ndandaa san ja ma skunai, chi ni'i ya'ui.

Ma vi sa'o ja junkuei ñayiu nuu yika kuechi

⁴² 'Te nani kuu ñayiu sa'a ja in suchi luluu ja kandija ña jin san, kanakau nuu yika kuechi, te vi gua'a ka kokuu ja na vi ku'ni in yoso molinu sukuin, te vi tnaa ña ndee nuu kunu ka ka'a ndute mar. ⁴³ Te nuu ja nda'a ni sa'a ja kanakau ni nuu kuechi, te ka'nde ni, chi gua'a ka kuu ja tikundu ni, te ndiuu ni nuu koteku ni, masu ja koo va'a nduu nda'a ni, te ki'in ni nuu andeya, nuu kai ñu'u ja ma nda'va sa'un, ⁴⁴ nuu tu ka ji'i tindaku, te ni tu nda'va sa'un ñu'u. ⁴⁵ Te nuu ja si'in ni sa'a ja kanakau ni nuu kuechi, te ka'nde ni, chi gua'a ka kuu ja tikundu ni, te ndiuu ni nuu koteku ni, masu ja koo va'a nduu si'in ni, te ki'in ni nuu andeya, nuu kai ñu'u ja ma nda'va sa'un, ⁴⁶ nuu tu ka ji'i tindaku, te ni tu nda'va sa'un ñu'u. ⁴⁷ Te nuu ja nduchi nuu ni sa'a ja kanakau ni nuu kuechi, te tau ni, chi gua'a ka kuu ja kiuu ni nuu tatnuni ia Dios jin invaa ni nduchi nuu ni, masu ja koo va'a nduu nduchi nuu ni, te ki'in ni nuu andeya, ⁴⁸ nuu tu ka ji'i tindaku, te ni tu

nda'va sa'un ñu'u. ⁴⁹ Chi ndi'i ni ni sa'a tua'a ña ia Dios jin ñu'u ja kuu tnundo'o, nagua ka sava'a ñayiu ndi'i kuñu ja kai nuu ka sokoi nuu ya ja kuu axe sa'a ñii. ⁵⁰ Chi jagua'a kuu ñii, su nuu ja na nduu uun ñii yun, ¿te naxa vi sa'a ni ja nduu axe inka jichi? Nuú saa, te vi kokuu ni ñayiu gua'a nagua oo gua'a ñii, te vi koo mani ni jin in in ni —jiña'a ya.

10

Kaxtno'o Jesús ja ma vi xndendoo tna'a teyii jin ñasi'i de

¹ Yun te ni ndee ya ñuu Capernaúm, te ni jino ya ñuu ja tnii Judea ja oo inka jioo yute Jordán. Te yun ni ka kututu tuku ñayiu nuu oo ya, te ni kaxtno'o tuku ya nui, nagua ni kutua'a maa ya sa'a ya. ² Te ni ka jintna'a ña sava tee ka kuu fariseo jin Jesús, ja vi koto tnuni ña de jin ya. Te ni ka jikan tno'o ña de:

—¿A vatuka kuu nuu Ley ja vi xndendoo tna'a in tee jin ñasi'i de? —ka jiña'a de.

³ Yun te jiña'a ya:

—¿Naxa ni tatnuni Moisés nuu ni?

⁴ Te ka jiña'a de:

—Moisés, chi ni jandetu de ja in tee kuu xndendoo de ñasi'i de, su kuña'a de nuu ña in tutu nuu ka'an ja vi xndendoo tna'a de, te ndoo ña —ka jiña'a de.

⁵ Yun te jiña'a Jesús:

—Vi ja inu ndee ini anu ni guaa ni tee Moisés tno'o ya'a. ⁶ Su ndee jaxtnañu'u, ni sa'a ia Dios ndi'i ja oo ñuyiu, te “ni sa'a ya teyii jin ñasi'i.

⁷ Te yun guaa xndoo teyii tata de vi nana de, te kuaka tna'a de jin ñasi'i de. ⁸ Te nduu vi kokuu na kuinio invaa ni ka ñayiu", kachi tutu ii. Saa te masu uu kai kuu, chi invaa ni ka ñayiu. ⁹ Te yun guaa tu na tniuu in tee ja sa'a siin de nagua ni xtnitna'a ia Dios —jiña'a ya.

¹⁰ Te nuu ja ka oo ya in ve'e, te ni ka jikan tno'o tuku ña tee ka skua'a jin ya siki tno'o ya'a. ¹¹ Te jiña'a ya:

—Nani kuu tee ja xndoo de ñasi'i de, te ndakuaka tna'a de jin inka ñasi'i, te skindee de ña'a xtnañu'u. ¹² Te nuu ja in ñasi'i xndendoo ña yii ña, te ndakuaka tna'a ña jin inka de, te suni skindee ña yii xtnañu'u ña —jiña'a ya.

Ni jikanta'u Jesús ja ja'a suchi kueli

¹³ Yun te ni ka junsia'a ñayiu suchi kueli nuu Jesús, nagua ja na sonee ya nda'a ya siki, te na kakanta'u ya ja'i. Su ni ka kuxeen tee ka skua'a jin ya nuu ñayiu ka junsia'a suchi kueli yun. ¹⁴ Te nuu ni jini Jesús, te ni kiti ini ya, te jiña'a ya:

—Vi kuandetu ni na kikuei maa suchi kueli jian nuu san, te ma vi kasi ni'nu ni ja kikuei, chi nuu tatnuni ia Dios kuu nuu vi koo ñayiu ka kuu na kuinio suchi kueli ya'a. ¹⁵ Chi ka'an ndaa san ja na in ñayiu tu janta'u ja tatnuni ia Dios nui nagua janta'u in suchi luluu, te ma kiuu sa'uin nuu tatnuni ya —jiña'a ya.

¹⁶ Te ni kanundee ña ya vi ni sonee ya nda'a ya siki, te ni jikanta'u ya ja ja'i.

Ka ndatno'o in tee kuika jin Jesús

17 Te nuu ni ki'in tuku ya ichi kua'an ya, te ni kenta in tee jino de, te ni jinkuiin jiti de nuu ya, te ni jikan tno'o ña de jin ya:

—Tee gua'a kuu ni, Mastru. ¿Nagua kuu jagua'a sa'a san ja ni'i ta'u san ja koteku san nikuii nikani? —jiña'a de.

18 Te jiña'a Jesús:

—¿Nau ja xnani ña ni tee gua'a? Te tu na tee gua'a oo, chi maintno'o Dios kuu ia gua'a. 19 Ja jini maa ni tno'o tatnuni ia Dios nuu ka'an sua'a: “Ma koskindee tna'a ron, ma ka'ni ron ndiyi, ma su'u ron, ma ka'an tno'o ron siki ñayiu, ma xnda'u ron ñayiu, te kuanyu'u kuandetuu nuu yua nuu si'i ron”, kachi tutu ii —jiña'a ya.

20 Yun te jiña'a de:

—Mastru, ndi'i ya'a tava'a san ndee lule san —jiña'a de.

21 Yun te ni ndia'a ña Jesús jin de, te ni ka'an too ña ya, te jiña'a ya:

—Invaa ka ja ja'ni ña jin ni nuu saa: kua'an ni te xiko ndi'i ni ja neva'a ni, te kuña'a ni nuu ñayiu ka kunda'u, te koneva'a kua'a ni ndee andivi. Yun te saa kii ni, te kondikin ña ni visi na tna'a ni kua'a tnundo'o —jiña'a ya.

22 Te ni tna'u ini de nuu ni onini de tno'o ya'a, te kusuchi ndeva'a ini de kua'an de, chi tee kuika ndeva'a kuu de.

23 Yun te ni ndia'a Jesús nii nuu ka oo ya, te jiña'a ya nuu tee ka skua'a jin ya:

—Nase nde'e vijin kuu ja kuu kiukuei ñayiu kuika nuu tatnuni ia Dios —jiña'a ya.

²⁴ Te ni ka sa'u kuii ini tee ka skua'a jin ya ja siun ka'an ya. Su ni ndajiokuiin tuku Jesús jiña'a ya:

—Ñani, nase nde'e vijin kuu ja kuu kiukuei ñayiu ka kutoo xu'un nuu tatnuni ia Dios. ²⁵ Chi ñama ka kiuu in kameyu yau in yiki tiku saa ja kiuu in ñayiu kuika nuu tatnuni ia Dios —jiña'a ya.

²⁶ Te nuu ni ka onini de tno'o ya'a, te vi'i ka ni ka sa'u kuii kuiti ini de, te ka jikan tno'o tna'a de:

—¿Na in kuu ja kaku ni'nu nuu saa? —ka kachi de.

²⁷ Yun te ni ndia'a ña Jesús, te jiña'a ya:

—Ja ñayiu ñuyiu, chi ma kuu vi sa'i, su ja ia Dios, chi ndi'i ni ja kuu sa'a ya —jiña'a ya.

²⁸ Yun te ni jinkondee Pedro jiña'a de:

—Su sein, chi vi ni ka xndoo san ndi'i nagua ka neva'a san, te ka ndikin ña san jin ni —jiña'a de.

²⁹ Te jiña'a Jesús:

—Ka'an ndaa san ja nani kuu ñayiu ja ka xndoi ve'e a ñani a kua'i a tatai a nanai a se'i axi ñu'i ja ja'a sein vi ja ja'a tno'o va'a ia Dios, ³⁰ te ñayiu yun, chi vi ndani'i in ciento jichi kua'a ka vitna nuu ñuyiu ya'a: ve'i vi ñani vi kua'i vi nanai vi se'i vi ñu'i, visi ka sondikin ña ñayiu jin. Su inka ñuyiu ja vaji, te vi ndani'i ja vi kotekui nikuii nikani. ³¹ Su kua'a ñayiu kuu na'nu vitna vi nduu lulei, te kua'a ñayiu ka kuu lule vitna vi nduu na'nui —jiña'a ya.

Ni kaxtno'o tuku Jesús inka jichi ja kuu ya te ndateku ya

³² Te nuu ka ñu'u ichi de mandakuei de Jerusalén, te yoxno'o Jesús nuu tee ka skua'a jin ya kua'ankuei ya. Te vi ni ka sa'u kuii ini de vi ka yu'u de ka ndikin ña de jin ya. Yun te ni kene'e siin ya ndi uxi uu tee ka skua'a jin ya, te ni jinkondee ya ka'an tuku ya naxa kaa ja ndo'o ya. ³³ Te jiña'a ya:

—Te vitna ja mandakueio Jerusalén, te vi xtuu ña ñayiu jin sein ja kuu san Se'e Teyii, nuu nda'a tee ka kuu nija'nu nuu sutu vi nuu tee ka kaxtno'o Ley Moisés, te vi ka'an de ja na kuu san, te vi ndasia'a ña de nda'a tee inka ñuu, ³⁴ te vi sa'a ne'e vi sa'a yichi ña de, te vi kani ña de vi vi tiusii de nuu san, te vi ka'ni ña de. Su nuu uni kiuu, te ndateku san —jiña'a ya.

Ka jikan Jacobo jin Juan in jandiuxi nuu Jesús

³⁵ Yun te ni ka jintna'a yatni ña Jacobo vi Juan, se'e Zebedeo, jin Jesús, te ka jiña'a de:

—Mastru, ka kuini san ja sa'a ña ni in jandiuxi ja vi kakan san nuu ni —ka jiña'a de.

³⁶ Te ni jikan tno'o ña ya:

—¿Nagua ka kuini ni ja sa'a san jin ni? —jiña'a ya.

³⁷ Te ka jiña'a de:

—Kuandetú ni ja kiuu nduu ka'nu ndeva'a ni ja tatnuni ni, na vi jinkoo san xiin ni, in san nda'a kua'a ni, te inka san nda'a satni ni —ka jiña'a de.

³⁸ Yun te jiña'a Jesús:

—Tu ka jini ni nagua kuu ja ka jikan ni. ¿A kuu vi ko'o ni nuu vasu ja ko'o san ja kuu tnundo'o xeen ja tna'a san? Te ¿a kuu vi kuandute ni jin tnundo'o kii siki san? —jiña'a ya.

39 —Kuu —ka jiña'a de.

Te jiña'a Jesús:

—Ja ndaa ja kuu vi ko'o ni nuu vasu ja ji'i san, te vi ya'a ni nuu koto tnuni ña tnundo'o ja vi kuandute ni jin tnundo'o ja tna'a san. ⁴⁰ Su ja vi jinkoo ni nda'a kua'a san vi nda'a satni san, chi masu maa san kuu ja taa, chi ja ni sa'a tua'a maa Tata Dios ndee ñayiu ka kuu ja vi ni'i —jiña'a ya.

⁴¹ Te nuu ni ka jini uxi ka tee ka skua'a jin ya tno'o ya'a, te ni ka kiti ini de nuu Jacobo vi nuu Juan. ⁴² Te ni ndakana ña Jesús, te jiña'a ya:

—Ja ka jini maa ni ja tee ka tatnuni nuu sava ka ñuu, chi ka xtaku ni'i de na kuinio ja vi maa de ka kuu jito'o. Te tee ka kuu na'nu ka tatnuni xeen de jin tniuu ka nee de. ⁴³ Su ne'u maa ni, chi masu saa kokuu, chi na in ka'an ja kokuu ka'nu ne'u ni, te kuini ja kunukuechi nuu sava ka ni. ⁴⁴ Te na in ka'an ja kokuu ñayiu kuka'nu ne'u ni, te kuini ja kunukuechi nuu ndi'i ni. ⁴⁵ Chi suni saa ni sein ja kuu san Se'e Teyii, chi masu vaji san ja vi kunukuechi ñayiu nuu san, chi vaji san ja kunukuechi san nuu ñayiu, te soko san maa san ja junku'un ya'u, nagua ja kua'a ñayiu ndatau san nuu jakue'e —jiña'a ya.

Ni ndasa'a Jesús nduchi nuu Bartimeo

⁴⁶ Yun te ni jinokuei ya ñuu Jericó. Te nuu ni ndekuei ya ñuu yun kua'ankuei ya jin tee ka skua'a jin ya vi jin kua'a ndeva'a ka ñayiu. Te yu'u ichi yun nukoo Bartimeo, in tee ku'u nduchi nuu, se'e Timeo, jikan de xu'un. ⁴⁷ Te nuu ni jini so'o de ja Jesús, tee ñuu Nazaret, kuu ia kua'an yun, te ni jinkondee de kana jaa de, te jiña'a de:

—Jesús, ndikin tata ndee rey David, kunda'u ini ña ni jin san —jiña'a de.

⁴⁸ Te kua'a ñayiu ka kuxeen nuu de nagua ja na kasi yu'u de, su vi saa vi'i ka kana jaa de:

—Ndikin tata ndee rey David, kunda'u ini ña ni jin san —jiña'a de.

⁴⁹ Yun te ni jinkuiin Jesús, te ni ka'an ya ja na vi kana ña jin de. Te ni ka ka'an ña jin tee ku'u nuu yun, te ka jiña'a:

—Koo anu ni, te ndakoo ni ne'e ni, chi kana ña de jin ni —ka jiña'a de.

⁵⁰ Yun te ni skana de soo su'nu de, te ni ndakoo de ni jintna'a de Jesús. ⁵¹ Yun te ni jikan tno'o ña Jesús:

—¿Nagua kuini ni ja sa'a san jin ni? —jiña'a ya.

Te jiña'a tee ku'u yun:

—Mastru, kuini san ja ndanune nduchi nuu san —jiña'a de.

⁵² Te jiña'a Jesús:

—Kua'an ni nuu saa, chi ja kandija ni, ndasa'a nduchi nuu ni, te ni nduva'a ni —jiña'a ya.

Te vi ore saa ni ndanune nduchi nuu de, te ni jata ndikin ña de kua'ankuei de jin Jesús nuu ichi yun.

11

Ni ndiuu Jesús na kuinio in rey ja ni kundee maa Jerusalén

¹ Te nuu ni ka kuyatni Jesús maa ñuu Jerusalén, yatni ñuu Betfagé vi ñuu Betania, nuu oo yuku nani Olivo, te ni tetniuu ya uu tee ka skua'a jin ya, ² te jiña'a ya:

—Kua'ankuei ni ñuu luluu ja kaa ichi nuu ni sua'a, te nuu kiukuei ni ñuu yun, te yun vi junku'un ni in mentu luluu nu'ni ti, ja chia'an ka sa'un na in tee koso ti. Vi ndajin ni ti, te kikuei ni jin ti. ³ Te nuu ja na in ñayiu ka'an: “¿Nau ja ka sa'a ni sia'a?” Te vi kuña'a ni ja maa Jito'o jiniu'u ti, su vini ndatetniu ya ti vi ndisia'a ti, vi kuña'a ni —jiña'a ya.

⁴ Te ni ja'ankuei de, te ni ka junku'un de in mentu luluu yun nu'ni ti yu'u ichi yatni in ye'e, te ni ka ndajin de ti. ⁵ Te sava tee ka oo yun ka jiña'a de:

—¿Nau ja ka ndajin ni mentu luluu jian? —ka jiña'a de.

⁶ Yun te ni ka ka'an de nagua ni jiña'a Jesús. Saa te ni ka jandetu tee yun ja kua'ankuei de jin ti. ⁷ Te ni ndajinokuei de jin mentu luluu yun nuu oo Jesús, te ni ka sonee de sa'un de yata ti, te ni kakoso ya ti. ⁸ Te suni kua'a ñayiu ka skaa sa'un ini ichi yun, te sava ñayiu ka ja'nde nda'a yutnu kuii yun, te ni ka tanduei ini ichi nuu kua'an ya. ⁹ Te ñayiu ka yoxno'o vi ñayiu ka intandikin ka kanai, te ka jiña'i:

—¡Ka'nu kuu maa ni! ¡Na ta'u na ndetu ia vaji nuu nda'a Jito'o! ¹⁰ Na ta'u na ndetu ia vaji nuu ni otatnuni ndi tata veluo rey David ja kotatnuni. Ka'nu kuu maa ni ja vaji ni ndee sukun —ka kachi.

¹¹ Te ni kiuu Jesús maa Jerusalén, te kua'an ya veñu'u ka'nu, te ni ndia'a ya ndi'i ja oo ninii yun. Te ja siun ja makunee, te ni ndekuei ya jin ndi uxi uu tee ka skua'a jin ya, te kua'ankuei ya ñuu Betania.

Ni xtau tnia'a Jesús tnu tichi iuu

¹² Te kiuu tnee sua'a, nuu ni ndekuei Jesús ñuu Betania, te kokin ya. ¹³ Te ndee jika ni jini ya nukuiin in tnu tichi iuu ja oo nda'a kuii tnu, te ni ja'an ya ni jinkoto ya kondio'ni a masu in tichi iuu. Su nuu ni jino ya, te tu na kiti ni ni'i sa'un ya, chi nani nda'a kuii tnu ka oo, chi masu yoo iin ti kuu. ¹⁴ Yun te jiña'a Jesús nuu tnu tichi iuu yun:

—Vitna te ni in ñayiu ma vi kaa sa'un ka tichi iuu ja kuun nuu ron —jiña'a ya.

Te ni ka onini tee ka skua'a jin ya ja siun jiña'a ya.

Ni ndasavii Jesús maa veñu'u ka'nu

¹⁵ Yun te ni ndajinokuei ya Jerusalén. Te nuu ni kiuu Jesús ini nuu oo veñu'u ka'nu, te ni jinkondee ya ni kene'e ya ñayiu ka xiko vi ñayiu ka ki'in nuu oo veñu'u yun, te ni xndonso ya mesa ñayiu ka sama xu'un vi tei nuu ka nukoo ñayiu ka xiko sata. ¹⁶ Te tu ni jandetu ya ja na in ñayiu kiukuei jin ndatniuu ini nuu oo veñu'u yun. ¹⁷ Te ni kaxtno'o ya nuu ñayiu, te jiña'a ya:

—Yoso nuu tutu ii: “Ve'e rin, chi ve'e nuu ka ndakuatu ndi'i ñayiu ñuyiu konani”, kachi tutu ii. Su maa ni, chi ka sa'a ni na kuinio in yau kava kui'na —jiña'a ya.

¹⁸ Te nuu ni ka onini tee ka kaxtno'o Ley Moisés vi tee ka kuu nija'nu nuu sutu ja siun ka'an ya, te ni ka nduku de naxa vi ka'ni de ya. Su ka yu'u ña de jin ya, chi ndi'i ñayiu ni ka sa'u kuii kuiti ini tno'o kaxtno'o ya. ¹⁹ Su nuu makunee, te ni ndekuei ya ñuu yun kua'ankuei ya.

Ni xtau tnia'a Jesús tnu tichi iuu

²⁰ Nuu ne'e inka kiuu, te ni ka ya'a ya jin tee ka skua'a jin ya yun, te ni ka jini de ja ni yichi nii tnu tichi iuu yun vi ndee yo'o tnu ni yichi. ²¹ Yun te ni ndaka'an Pedro, te jiña'a de:

—Mastru, kondia'a ni tnu tichi iuu ja ni xtau tnia'a ni yun, vi ja ni yichi tnu —jiña'a de.

²² Yun te jiña'a Jesús:

—Kandija ni ia Dios, te sa'a ya nagua jikan ni, ²³ chi ka'an ndaa san ja nani kuu ñayiu ja kuña'a nuu tinduu ya'a: “Kujioo te makee ndee nuu ndute mar yun”, te ma ndakani ini jin anui a saa axi ña'a, chi kandijai ja saa kokuu nagua ka'in, te vi saa ndija kokuu. ²⁴ Yun kuu ja ka'an san, ja ndi'i ja ka jikan ni nuu ka ndakuatu ni, te vi kandija ni ja ni ka ni'i ni, te vi ni'i ni. ²⁵ Te nuu ka ndakuatu ni, nuu ja ndee in ñayiu ni skiti ini ña jin ni, te vi kuaka'nu ini ni jin, nagua ja suni na kuaka'nu ini Tata Dios, ia oo ndee andivi, yika kuechi maa ni. ²⁶ Chi nuu ja ma vi kuaka'nu ini maa ni, te suni ma kuaka'nu ini Tata Dios, ia oo ndee andivi, yika kuechi maa ni —jiña'a ya.

Ndiso Jesús in tniuu ka'nu

²⁷ Yun te ni ndajinokuei ya Jerusalén, te nuu jiondita Jesús ini nuu oo veñu'u, te ni jinokuei tee ka kuu nija'nu nuu sutu vi tee ka kaxtno'o Ley Moisés vi tee nija'nu nuu oo ya. ²⁸ Te ka jiña'a de:

—¿Na in tatnuni ja sa'a ni tniuu ya'a, axi na in ni chitniuu ña ja sa'a ni ya'a? —ka jiña'a de.

²⁹ Te jiña'a Jesús:

—Suni sein, na kakan tno'o ña san in tno'o jin ni. Te nuu ja vi ka'an ni, te suni ka'an san na in tatnuni ja sa'a san tniuu ya'a. ³⁰ ¿Na in ni tatnuni ja ni oskuandute Juan? ¿A maa ia Dios oo ndee andivi axi ñayiu ñuyiu ya'a? Vi ka'an ni, vii —jiña'a ya.

³¹ Yun te ni ka jinkondee de ka ndatno'o tna'a de, te ka ka'an de:

—Nuu ja na vi kuña'o ja ia Dios oo ndee andivi ni tatnuni, te kachi de: “¿Te nau ja tu ni ka kandija ni nuu saa?” ³² Te nuu na vi kuña'o ja ñayiu ni ka tatnuni, te ka yu'o ñayiu ñuo ja vi kiti ini nuu, chi ndi'i ka kandija ja Juan, chi tee ni ondakani ndija tno'o ia Dios ni okuu de.

³³ Saa te ni ka ka'an de jin Jesús, te ka jiña'a de:

—Tu ka jini san.

Yun te jiña'a Jesús:

—Nuu saa te suni sein, ma kaxtno'o san na in tatnuni ja sa'a san tniuu ya'a —jiña'a ya.

12

Ni ka'an jioni'ni Jesús ja ja'a tee kue'e ndeva'a

¹ Yun te ni keja'a Jesús ka'an ya tno'o jioni'ni, te jiña'a ya:

—Ni oo in tee neva'a ñunde'i, te ni xtee de kua'a tnu uva, te ni jasi de tnu, vi ni sava'a de in nuu koku'ni de nduxi uva de, te ni sa'a de in ve'e sukun nuu vi koyoxnee sukun ñayiu, nagua ja kuu vi kokotoi ndi'i ja neva'a de.

'Yun te ni jiña'a nuu de ñunde'i de nuu sava tee ja vi kokutu de, te vi kotniuya'u de ñunde'i yun, te ni kee de kua'an jika de. ² Te nuu ni

kintna'a kiuu ja ndututu uva yun, te ni tetniuu de in tee jinokuechi nuu de ja nuki'in tee yun uva ja ndani'i maa de nuu tee ka jitu ñunde'i yun. ³ Su tee yun, chi ni ka tnii de tee jinokuechi yun, te ni ka kani ña de, te vi sua'a ni nda'a uun tee yun, ni ka ndatetniuu ña de kuano'o de. ⁴ Yun te ni tetniuu tuku de inka tee jinokuechi nuu de. Su tee ka jitu yun, chi ni ka kuun ña de yuu, te ni ka ta'u de xini tee jinokuechi yun vi ni ka jiña'a de jakanoo tee yun. ⁵ Te ni tetniuu tuku de inka tee jinokuechi nuu de. Su ni ka ja'ni ña jin de. Yun te ni tetniuu de kua'a ka tee ka jinokuechi nuu de, te savai ni ka kani de, te sava kai ni ka ja'ni de.

⁶ 'Te tee xiin uva yun, chi oo in seyii de, te kutoo ndeva'a de jin. Te sandi'i ni ka, te ni tetniuu de se'e de, chi ni ndakani ini de: "Vi konee yiñu'u de nuu seyio". ⁷ Su tee ka jitu nuu ñunde'i yun, chi ni ka ndatno'o tna'a de: "Suchi ya'a kuu suchi sa'a jajin uva ya'a. Na ki'inkueio te vi ka'nio jin, te na vi sa'a jajin mao uva ya'a" ka kachi de. ⁸ Te ni ka kakuiko ña de jin, te ka ja'ni ña de jin suchi yun, te ni ka skunta de yiki kuñui yu'u nuu oo uva yun —jiña'a ya.

⁹ Yun te ni jikan tno'o ña ya jin de:

—Nuu saa, ¿te naxa sa'a jito'o uva yun? Ndi de te ka'ni de tee ka jitu yun, te kuña'a de ñunde'i de yun nuu sava ka tee ja vi kokutu de.

¹⁰ 'Te ¿a vini tu ka ka'u ni tno'o nuu tutu ii nuu ka'an sua'a?

Kava ja ni ka skexiko tee ka sa'a ve'e, ni nduu kava ka'nu ja yituu skina ve'e.

¹¹ Maa Jito'o Dios ni sa'a yun,

te vi ka sa'u kuii kuiti inio ka ndia'o kachi tutu ii —jiña'a ya.

¹² Yun te ni ka nduku de naxa vi kakuiko de Jesús. Chi ni ka jinkui'nu ini de ja siki maa de ka'an ya jin tno'o jioni'ni yun. Su ka yu'u de ja vi kiti ini ñayiu kua'a yun, te ni ka xndoo ña de jin ya, te kua'ankuei de.

Ni ka jikan tno'o de Jesús ja ja'a xu'un impuestu

¹³ Yun te ni ka tetniuu de sava tee ka kuu fariseo vi tee ka yinduu nuu Herodes ja vi kakan tno'o ndichi de Jesús, nagua ja saa, te ka'an ya in tno'o ja kuu vi ka'an kuechi de siki ya. ¹⁴ Te nuu ni jinokuei de, te ka jiña'a de:

—Mastru, ka jini san ja tee ka'an ndaa kuu ni, te tu ndi'ni ni nagua ka ka'an ñayiu, chi tu ndia'a ni naxa ka oo ka ndaa ñayiu, chi inuu ni ka kuu ndi'i ñayiu nuu maa ni, te kaxtno'o ndaa ni ichi ia Dios nuu ñayiu. Te na kachi tna ni, ¿a vatuka kuu ja vi kuña'a san xu'un impuestu nuu César, tee tatnuni ñuu Roma, axi ña'a? ¿A vi kuña'a san axi ma vi kuña'a san? —ka jiña'a de.

¹⁵ Su Jesús, chi ja jini ya ja chia inu jani ini de, te jiña'a ya:

—¿Nau ja ka ki'in vijin ña ni? Vi taa ni in xu'un kaa na kondia'a san —jiña'a ya.

¹⁶ Te ni ka jiña'a de in xu'un kaa, te jiña'a ya:

—¿Na xiin yunuu kuu ja ndee ya'a vi na xiin sivi kuu ja yoso ya'a? —jiña'a ya.

Te ka jiña'a de:

—Yunuu César, tee tatnuni ñuu Roma kuu —ka jiña'a de.

¹⁷ Yun te jiña'a Jesús:

—Nuu saa te vi kuña'a ni nuu César nagua kuu kuenta maa César, te nuu ia Dios nagua kuu kuenta maa Dios, —jiña'a ya.

Te vi ni ka sa'u kuii kuiti ini de ja siun jiña'a ya.

Ni ka jikan tno'o de Jesús ja ja'a ja ndateku ndiyi

¹⁸ Yun te ni jinokuei sava tee ka kuu saduceo nuu oo Jesús. Te tee ya'a, chi tu ka kandija de ja vi ndateku ndiyi. Te ni ka jikan tno'o de ya, te ka jiña'a de:

¹⁹ —Mastru, Moisés ni tee nuu tutu ii ja ka neva'o ja nuu ja in tee na kuu de, te xndendoo de ñasi'i de, su tu na se'e de oo jin ña, kuini ja ñani de ndatnanda'a jin ñasi'i de, nagua ja koo se'e ña jin de, te nukuiin nuu tniuu ndi ñani de, kachi tutu ii. ²⁰ Nuu saa te ni oo uja ñani, te tee xtnañu'u yun ni tnanda'a de jin ñasi'i de, te ni ji'i de, su tu na se'e de ni oo jin ña. ²¹ Te ni ndatnanda'a tee kuu uu yun jin ña'a ni ndonda'u yun. Te suni ni ji'i de, su tu na se'e de ni oo jin ña. Te suni saa ni ndo'o tee kuu uni. ²² Te vi saa guaa ndee ni kenta ndi uja de ni ka tnanda'a jin ña'a yun. Te ni in de tu na se'e de ni oo jin ña, te sandi'i ni ka, te suni ni ji'i ña. ²³ Nuu saa te nuu vi ndateku ndiyi kiuu ja vi ndateku de, ¿ndee de kuu ja kondeka ña ja siun vi ndi uja de ni ka tnanda'a jin ña? —ka jiña'a de.

²⁴ Yun te jiña'a Jesús:

—Masu vatuka ka ka'an ni, chi tu ka jinkui'nu ini ni naxa ka'an nuu tutu ii, te ni tu ka jini ni jaka'nu sa'a ia Dios. ²⁵ Chi nuu vi ndateku

ndiyi, ma vi kuaka tna'i, ni ma vi kuña'i se'i ja vi tñanda'i, chi vi kokui na kuinio ia ka jinokuechi nuu maa Dios oo ndee andivi. ²⁶ Su ja ka ka'on ja vi ndateku ndiyi, ¿a tu ka ka'u ni nuu liuru ja ni tee Moisés naxa ni ka'an ia Dios nuu de ndee nuu tnu iñu ndoko ja ja'nu ja'nu ñu'u?, nuu jiña'a ya: “Maa rin kuu Dios Abraham vi Dios Isaac vi Dios Jacob”, jiña'a ya nuu Moisés. ²⁷ Chi ia Dios, masu Dios ñayiu ka ji'i kuu ya, chi ia Dios ñayiu ka tekku kuu ya. Yun kuu ja masu watu kuiti ka ka kandija ni —jiña'a ya.

Ya'a kuu tno'o ka'nu ka ja tatnuni ia Dios

²⁸ Yun te ni jino in tee kaxtno'o Ley Moisés ja ni onini de ja ka tee tna'a ya jin tee yun, te ni jini de ja gua'a ni ndajione'e Jesús tno'o ni ka jikan tno'o ña tee yun, te ni jikan tno'o de jin ya:

—¿Ndee tno'o kuu tno'o xtna'ñu'u ja kanuu ka nuu ndi'i tno'o tatnuni ia Dios? —jiña'a de.

²⁹ Te jiña'a Jesús:

—Tno'o xtna'ñu'u ja kanuu ka nuu ndi'i tno'o tatnuni kuu ya'a: “Ñayiu Israel, vi konini tno'o ka'an Jito'o Dios, chi maintno'o maa ya kuu Jito'o”, kachi tutu ii. ³⁰ “Te yun guaa kutoo ni Jito'o Dios jin ndi'i ndee ini ndee anu ni vi jin jajintnuni ni vi jin ndi'i jandakui ni”. Te tno'o ya'a kuu tno'o kanuu ka nuu tno'o tatnuni ia Dios. ³¹ Te tno'o kuu uu, chi vi kintna'a inuu ni: “Ka'an too ni in ñani in tna'a ni nagua kutoo ni maa ni”. Te tu na inka tno'o tatnuni ja kuu ka'nu ka saa tno'o ya'a —jiña'a ya.

³² Yun te jiña'a tee kaxtno'o Ley:

—Vatuka ka'an ni, Mastru, chi ndija ni tno'o ka'an ni, ja invaa ni ia Dios oo, te tu na inka ia oo. ³³ Te ja kutoo ya ndi'o jin anuo, vi ndi'i jajintnunio vi ndi'i ja ndakuio, vi ja ka'an too in ñani in tna'o nagua kutoo mao, ya'a kuu ja kanuu ka ndija, masu ndi'i ja ka teñu'u kiti vi ja ka soko nuu ya —jiña'a de.

³⁴ Yun te nuu ni jini Jesús ja gua'a ndeva'a ni ndajione'e de tno'o ni ka'an de, te jiña'a ya:

—Ja oo yatni ni ja tatnuni ia Dios nuu ni —jiña'a ya.

Te ni in ka de, tu ni ka kundee ini de ja vi kakan tno'o ña de jin ya.

Ndikin tata David kuu Kristu

³⁵ Te nuu oo Jesús veñu'u ka'nu ja kaxtno'o ya nuu ñayiu, te jiña'a ya:

—¿Nau ja ka ka'an tee ka kaxtno'o Ley ja Kristu, ia ni tetniuu Dios, kuu ndikin tata ndee David? ³⁶ Te maa David ni ka'an jin ma'ñu saga Espíritu ia Dios:

Ni ka'an Jito'o Dios nuu Jito'o san:

“Junkoo ichi nda'a kua'a rin,
vi guaa ndee na sa'a rin ndi'i ja ka ka'an u'u ña
ndee chii ja'a ron”

kachi tutu ii. ³⁷ Te vi maa David xnani ña Jito'o, te ¿naxa kuu kokuu ndikin tata ña de jin ia ni tetniuu Dios? —jiña'a ya.

Te ka junkuaan ini ñayiu kua'a yun ka nini tno'o ka'an ya.

Ni ka'an kuechi Jesús siki tee ka kaxtno'o Ley Moisés

³⁸ Te jiña'a Jesús nuu kaxtno'o ya:

—Vi koto ni maa ni jin tee ka kaxtno'o Ley Moisés, chi ka junkuaan ini de ja vi kaka de jin sa'un nani ja xne'e ja ka kuu nija'nu de, vi ja vi ka'an yiñu'u ñayiu nuu ka ndakantno'o ñai jin de nuu ya'u. ³⁹ Te ka jintna'a ini de vi jinkoo de nuu tei xtnañu'u ka ini ve'e ii sinagoga vi nuu tei xtnañu'u nuu ka jaxini de. ⁴⁰ Te ka kindee de ja ka neva'a ña'a ni ka ndonda'u nuu ve'e ña, su vi ja ma vi kuni ñayiu, te kani ndeva'a ka ndakuatu de. Su tee ya'a, chi kua'a ka vi tniuya'u de nuu ia Dios —jiña'a ya.

Xu'un ja ni soko in ña'a ni ndonda'u

⁴¹ Te in jichi oo Jesús ini nuu oo veñu'u ka'nu, nukoo ya yatni nuu oo jatnu ka soko xu'un. Te ndia'a ya nasaa xu'un ka tnaa ñayiu ñuu nuu jatnu yun, te kua'a ñayiu kuika ka tñai kua'a xu'un. ⁴² Yun te ni jino in ña'a kunda'u ja ni ndonda'u ña, te ni tnaa ña uu xu'un kueli nuu jatnu yun. ⁴³ Yun te ni ndakana ya tee ka skua'a jin ya, te jiña'a ya:

—Ka'an ndaa ndija san ja kua'a ka xu'un ni tnaa ña'a nda'u ja ni ndonda'u ya'a, saa nuu ndi'i ñayiu ka soko xu'un nuu jatnu ya'a. ⁴⁴ Chi ndi'i ñayiu ka tñai xu'un ja ni kendoo ni ka. Su ña'a ya'a, chi visi kunda'u ña, su ni tnaa ña ndi'i ja neva'a ña ja ni'i ña ja koteku ña —jiña'a ya.

13

Ni kaxtno'o Jesús ja naa veñu'u ka'nu

¹ Yun te nuu ni ndee Jesús veñu'u ka'nu, te in tee ka skua'a jin ya jiña'a de:

—Mastru, kondia'a ni nase luluu kaa veñu'u ka'nu ya'a vi nase na'nu na'nu kava ni kuva'a, —jiña'a de.

² Te jiña'a Jesús:

—Taka ve'e na'nu ja ndia'a ni ya'a, chi ma kendoo ni in kava siki inka kava, chi ndi'i tnani —jiña'a ya.

Seña ya'a koo nuu kuyatni ja naa ñuyiu

³ Yun te kua'ankuei ya yuku Olivo ja ndia'a tna'a sua'a jin veñu'u ka'nu. Te nuu ni jinkoo Jesús yun, te ni ka jikan tno'o ña Pedro vi Jacobo vi Juan vi Andrés nuu ka oo maa ni de jin ya:

⁴ —Kaxtno'o ni na kiuu skunkuu ndi'i tno'o ni ka'an ni ya'a, te na seña koo nuu kuyatni kiuu ja skunkuu ndi'i ya'a —ka jiña'a de.

⁵ Yun te jiña'a Jesús:

—Vi koto gua'a ni maa ni ja tu na in xnda'u ña jin ni, ⁶ chi kikuei kua'a tee jin sivi san, te vi kachi de: “Maa san kuu Kristu, ia ni tetniuu Dios”. Te vi xnda'u de kua'a ñayiu.

⁷ 'Te nuu vi konini ni ja ka ka'an ja ka jaxin tna'a ñayiu, vi ya'a yun vi ka'an ñayiu ja vi kaxin tna'i, te ma vi yu'u ni, chi nini kuu ja saa kokuu, su masu yun kuu ja naa ñuyiu. ⁸ Chi vi ndakoo ñayiu ñuu na'nu ja vi kaxin tna'a jin sava ka ñayiu ñuu na'nu. Te suni tee netniuu vi kaxin tna'a de jin sava ka tee netniuu. Te koo ñutnaa nuu kua'a ñuu vi tnama, te vi kuvaa ndi'i ñayiu. Te ndi'i ya'a kuu ja vi inka ni jinkondee tnundo'o.

⁹ 'Su vi koto ni maa ni, chi vi tnaa ña ñayiu jin ni nuu nda'a tee ka netniuu, te vi kani ñai jin ni ini ve'e sinagoga, te vi ndasia'a ñai nuu nda'a tee ka tatnuni vi nuu nda'a rey ja ja'a ja

ka kandija ña ni jin san, te yun koo ichi ja kuu vi ka'an ni tno'o san nuu de. ¹⁰ Chi nini kuu ja kutenuu tno'o va'a ia Dios nuu ñayiu taka ñuu ama ka ja ndi'i ñuyiu. ¹¹ Su nuu ka jaka ña de jin ni ja vi junsia'a ña de nuu nda'a tee ka netniuu, te ma vi kondi'ni ni na tno'o vi ka'an ni, ni ma vi ndakani sa'un ini ni, chi na tno'o taa maa ia Dios ja vi ka'an ni ore yun, te tno'o yun vi ka'an ni, chi masu maa ni ka kuu ja vi ka'an, chi maa Espíritu ia Dios ka'an. ¹² Te in tee xtuu de ñani de ja vi ka'ni ña, te tata vi xtuu de se'e de, te vi ndakoo se'e siki tatai, te vi xtuu ñai ja vi ka'ni ña jin de. ¹³ Te ndi'i ñayiu ñuyiu vi kuni u'u ña jin ni ja ja'a sein, su na ñayiu oo yutnu guaa ndee kiuu sandi'i, te sui guaa kaku ni'nu.

¹⁴ 'Te nuu vi kuni ni in tee ja sa'a de jatne'e ndeva'a nuu tu na tniuu ja koo, te yun sa'a ja ndoo nda'u veñu'u ka'nu, nagua ni ka'an Daniel, tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a, na in ka'u, te na jinkui'nu ini. Nu sa, te ñayiu ka oo ñuu Judea na vi kunu yu'i ki'inkuei guaa ndee nuu yuku. ¹⁵ Te na ñayiu oo yata ve'e ma ndui ja kene'i nagua oo ve'i. ¹⁶ Te na ñayiu oo yuku nuu satniui, ma ndajiokuiin ja nuki'in sa'uin. ¹⁷ Su jnda'u ni ka ña'a ka ñu'u luluu vi ña'a ka jaxin se'e kiuu yun! ¹⁸ Vi ndakuatu ni nuu ia Dios ja kiuu vi kunu yu'u ni yun, ma kokuu in yoo vijin. ¹⁹ Chi koo ndeva'a tnundo'o kiuu yun ja ni tu na in jini guaa ndee nuu ni jinkoo jaa ñuyiu ja ni sa'a ia Dios vi guaa ndee kiuu vitna, te ni ma koo ka tnundo'o yun. ²⁰ Te nuu ja ma ka'nde Jito'o ja joo ni kiuu kokuu, te tu na in ñayiu kaku ni'nu, su ja ja'a ñayiu maa ya ja ni kaji ya kuu ja ni

ja'nde ya, te joo ni kiuu kokuu.

²¹ 'Nuu saa te nuu ja na in ñayiu ka'an: "Vi kondia'a ni, chi ya'a oo Kristu", axi "Yun oo Kristu", te ma vi kandija ni. ²² Chi vi ndakoo tee tno'o vi kachi ja Kristu ka kuu, vi tee tno'o vi kachi ja tee ka ndakani tno'o ia Dios ka kuu, te vi sa'a de tniuu na'nu vi javii, nagua ja vi xnda'u de ñayiu. Te nuu ja kuu, te vi guaa ndee ñayiu ni kaji maa ia Dios vi xnda'u de. ²³ Su vi kondia'a gua'a ni, chi ja ni kaxtno'o san ndee vitna nagua ja vi kokuni ni ndi'i naxa kokuu.

Kaxtno'o Jesús naxa kokuu nuu ndii ya

²⁴ 'Su nuu na ya'a ndi'i kiuu tnundo'o yun, te kunee nuu nikandii vi ma ye'e ka yoo, ²⁵ te junkuei kimi vi kisi ndi'i jandakui oo ndee andivi. ²⁶ Yun te vi kuni ñayiu ja mandii maa san ja kuu san Se'e Teyii ndee nuu viko jin jaka'nu vi jaye'e tajan maa ia Dios. ²⁷ Yun te tetniuu san ia ka jinokuechi nuu maa Dios ja vi ndaxtutu ñayiu ni kaji ya ninii ndi kuun lado ñuyiu vi guaa ndee nuu jin ndi'i andivi.

²⁸ 'Vi kutua'a ni tno'o jioni'ni ka'an san jin tnu tichi iuu. Nuu jinkondee nduyute tnu, te ndata'u nda'a kueli tnu, yun kuu nuu ka jini ni ja makuyatni yoo i'ni. ²⁹ Te suni saa ni maa ni, nuu ka jini ni ndi'i ya'a skunkuu, te vi jinkui'nu ini ni ja ja oo yatni san yuye'e ja ndii san. ³⁰ Te ka'an ndaa san ja ndi'i tno'o ya'a skunkuu nuu ñayiu vi tna'a tnundo'o ya'a ama ka ja vi kui. ³¹ Ñuyiu ya'a vi andivi, chi ja naa ni kuu. Su tno'o ka'an san, ma naa, chi ndi'i skunkuu.

³² 'Su ja kiuu vi ore ja ndii san, tu na in jini, ni ia ka jinokuechi nuu maa Dios ja ka oo ndee andivi, te ni maa san ja kuu san Se'e ia Dios, tu jini san, chi maintno'o maa Tata Dios guaa jini ya.

³³ 'Nuu saa te vi ku'un ini ni, ma vi kusun ini ni, te vi kondakuatu ni, chi tu ka jini ni na ore kokuu. ³⁴ Chi kiuu ja ndii san kuu inuu jin in tee ja ni kee de kua'an de ichi jika, te ni xndoo de ve'e de nuu tee ka jinokuechi nuu de. Te ni xtaku de tniuu ja vi sa'a in in maa tee yun. Te ni tatnuni de nuu tee jito ye'e yun ja na kokoto gua'a de. ³⁵ Te suni saa ni maa ni, vi ku'un ini ni, ma vi kusun ini ni, chi tu ka jini ni na ore ndenta maa san ja kuu san jito'o ve'e ya'a, a nuu makunee axi nuu sau ñuu jakuaa axi nuu ni kana in li'li, a nuu matuu, ³⁶ nagua ja nuu sanaa ndenta san, te ma nuku'un ña san ja ka kixin ni. ³⁷ Te tno'o ka'an san nuu ni, suni ka'an san nuu ndi'i ñayiu: Vi ku'un ini ni, te ma vi kusun ini ni —jiña'a ya.

14

Ni ka skaka tna'a de ja vi kakuiko de Jesús

¹ Te kuini ka uu kiuu ja keja'a viko pascua ñayiu judio, ja ka jai xtaa vixin ja tu na levadura yi'i. Te ni ka ska'an tna'a sutu ka kuu nija'nu jin tee ka kaxtno'o Ley Moisés naxa vi kakuiko de Jesús jin tno'o tno'o, te vi ka'ni de jin ya. ² Te ka kachi de:

—Ma vi kakuiko de kiuu viko ya'a, chi ndontakuei vaa ñayiu sikio —ka kachi de.

Ni joso in ñasi'i tatna xiko xini Jesús

³ Te nuu oo Jesús ñuu Betania, ve'e Simón, tee ni oku'u kue'e ndi'yi te'i, te ka nukoo ya nuu mesa ka jaa ya xtaa, te ni jino in ñasi'i, nee ña in tindo'o yuu vii ndeva'a nani alabastro ñu'u chitu tatna xiko ja kuu ita nardo, in ja ndee ya'u ndeva'a. Te ni ta'u ña tindo'o yun, te ni joso ña tatna xiko yun xini ya. ⁴ Te ni ka kiti ini sava tee ka oo yun, te ka ndatno'o tna'a de:

—¿Nau ja skunaa ña'a ya'a tatna xiko ya'a?

⁵ Chi kuu xiko ña nuu siun, te ni'i ña ya'u vi'i ka uni ciento kiuu, te kuña'a ña xu'un yun nuu ñayiu ka kuu nda'u —ka kachi de.

Te ni ka kiti ini de nuu ña. ⁶ Su jiña'a Jesús:

—Kokuu maa maa ña, ¿nau ja ka xna'a ni ña? Te in tniuu gua'a kuu ja ni sa'a ña jin san. ⁷ Chi siun ni vi koo ni jin ñayiu ka kuu nda'u, te kuu vi sa'a ni jin java'a na kiuu ka kuini maa ni. Su sein, chi masu vi siun ni vi koo ni jin san. ⁸ Chi ni sa'a ña'a ya'a nagua kuu ja kuu sa'a ña, chi ni joso ña tatna xiko yiki kuñu san ja ni sa'a tua'a ña ña ja jinkoyu'u san. ⁹ Te ka'an ndaa ndija san ja ndee ni nuu ni kuu ja ka kaxtno'o ñayiu tno'o va'a ia Dios ninii ñuyiu ya'a, te suni vi ndakani ja ni sa'a ña'a ya'a nagua ja vi kondaka'an ña ñayiu jin ña —jiña'a ya.

Nduku Judas ja xtuu de Jesús

¹⁰ Yun te kua'an Judas Iscariote, in tee ka skua'a jin ya ja kuu ndi uxi uu de, ja vi ndatno'o tna'a de jin sutu ka kuu nija'nu naxa kokuu ja xtuu de Jesús. ¹¹ Te nuu ni ka onini sutu ka kuu nija'nu yun ja siun jiña'a de, te ni ka kusii ini de, te ni ka kee yu'u de ja vi kuña'a de xu'un. Yun

te ni jinkondee Judas nduku de naxa kuu ja xtuu de Jesús nuu nda'a sutu ka kuu nija'nu yun.

Ni ka jaxini Jesús jin tee ka skua'a jin ya

¹² Yun te kiuu xtnañu'u ja keja'a viko nuu ka jaa ñayiu judio xtaa vixin uun ja tu na levadura yi'i, nuu ka ja'ni lelu ja ka sokoi nuu ia Dios viko pascua, te ni ka jikan tno'o ña tee ka skua'a jin ya:

—¿Ndeno kuu nuu kuini ni ja vi sa'a tua'a san nuu vi kaxinio viko pascua ya'a? —ka jiña'a de.

¹³ Te ni tetniuu ya uu tee ka skua'a jin ya ja ki'inkuei de, te jiña'a ya:

—Kua'ankuei ni ndee maa ñuu, te yun vi jinku'un tna'a ni jin in tee ndiso in kiyi ndute, te vi kondikin ni de ki'inkuei ni. ¹⁴ Te ve'e nuu ndiuu de yun, vi ka'an ni jin maa tee xiin ve'e yun: “Kachi Mastru: ¿Ndeno oo ve'e ja tanuu ni vi kaxini san jin tee ka skua'a jin san viko pascua ya'a?”, vi kuña'a ni. ¹⁵ Te xne'e maa de in ve'e ka'nu ja oo ndee sukun nuu ja otua'a. Te yun vi sava'a ni ja vi kaxinio —jiña'a ya.

¹⁶ Yun te kua'ankuei nduu tee ka skua'a jin ya, te ni jinokuei de maa ñuu, te ni ka ni'i de ve'e nagua ni ka'an ya. Te ni ka sava'a de ja vi kaxini de jin ya viko pascua yun. ¹⁷ Te nuu ni kunee, te ni jino Jesús jin ndi uxi uu tee ka skua'a jin ya. ¹⁸ Te nuu ka nukoo ya nuu mesa, nini ka jaxini ya, te jiña'a ya:

—Ka'an ndaa san ja ndee in maa ni ja ka jaxini ni jin san xtuu ña —jiña'a ya.

¹⁹ Yun te ni ka jinkondee de ka kusuchi ini de, te ndi in ndi in de ka jikan tno'o ña jin ya:

—¿A sein kuu? —jiña'a in de.

—¿A sein? —jiña'a inka de.

²⁰ Te jiña'a ya:

—In tee ne'u ndi uxi uu maa ni, tee ka xtajin jin san xtaa vixin in ni nuu ko'o, kuu de. ²¹ Te jandaa ja sein ja kuu san Se'e Teyii, chi ndo'o san nagua yoso nuu tutu ii, su nda'u ni ka maa tee xtuu ña jin san ja kuu san Se'e Teyii, chi vi gua'a ka kuu ja ma kaku de ñuyiu ya'a nuu siun —jiña'a ya.

²² Te vi nini ka jaxini de jin ya, te ni tnii ya xtaa vixin, te ni ndakuanta'u ya nuu ia Dios, te ni ta'u ya, te ni jiña'a ya nuu tee ka skua'a jin ya, te jiña'a ya:

—Vi tnii ni te vi kaa ni, chi ya'a kuu yiki kuñu san.

²³ Yun te ni tnii ya vasu nuu ñu'u vinu, te ni ndakuanta'u ya nuu ia Dios, te ni jiña'a ya nuu de, te ndi'i de ni ka ji'i nuu vasu yun. ²⁴ Te jiña'a ya:

—Ya'a kuu niñi san ja soko san ja kokuu in tratu jaa, te kati ja ja'a kua'a ñayiu nagua ja koneka'nu ini ia Dios yika kuechi. ²⁵ Te ka'an ndaa san ja ma ko'o sa'un ka san nduxi uva ya'a, guaa ndee kiuu ja ko'o san nduxi uva jaa nuu tatnuni ia Dios —jiña'a ya.

Ni kaxtno'o Jesús ja ndayu'u Pedro ja jini ña de jin ya

²⁶ Te nuu ni ndi'i ni ka jita ya in yaa nuu ia Dios, te kua'ankuei ya yuku Olivo. ²⁷ Yun te jiña'a Jesús:

—Ndi'i ni vi ndayu'u ja ja'a tnundo'o kii siki san jakuaa vitna, chi saa yoso nuu tutu ii: “Xtuji

rin tee jito ndikachi, te ya'a yun ni ka vi kutenuu ti", kachi tutu ii. ²⁸ Su nuu na ndateku san, te kokoxno'o san kono'o san Galilea, te saa ndajakuei ni —jiña'a ya.

²⁹ Yun te jiña'a Pedro:

—Visi ndi'i de na vi ndayu'u, su sein, chi ma ndayu'u sa'un san —jiña'a de.

³⁰ Te jiña'a Jesús:

—Ka'an ndaa ndija san ja jakuaa vitna, te uni jichi ka'an ni ja tu jini ña ni jin san, ama ka ja kana li'li uu jichi —jiña'a ya.

³¹ Su ka'an te ka'an ni Pedro, te jiña'a de:

—Visi na kuu san jin ni, su ma ka'an san ja tu jini ña san, —jiña'a de.

Te vi suni saa ni ka ka'an ndi'i tee ka skua'a jin ya.

Ndakuatu Jesús nuu ka oo xtnuu kuii Getsemani

³² Yun te ni jinokuei ya jin tee ka skua'a jin ya in nuu nani Getsemani, te jiña'a ya:

—Vi jinkoo ni ya'a nini ki'in san yun na ndakuatu san —jiña'a ya.

³³ Yun te ni jaka ya Pedro vi Jacobo vi Juan, te kua'ankuei ya jin de. Te ni jinkondee ya kusuchi ini ya vi tna'u ndeva'a ini ya. ³⁴ Te jiña'a ya:

—Kusuchi ndeva'a ini san ja vi ndee na kuu san. Vi kendoo ni ya'a, te vi kondito ni —jiña'a ya.

³⁵ Yun te ni jika ya joo ni ja'an ya, te ni jinkuiin jiti ya vi ndee ni kunjino tnee ya nuu ñu'u, te ni ndakuatu ya nuu ia Dios ja nuu ja sua'a te na kuu, te ma tna'a ya tnundo'o ja vaji siki ya. ³⁶ Te jiña'a ya:

—Tata maa san, ndi'i ni ja kuu ja sa'a maa ni, xtajioo ni tnundo'o ndeva'a ja vaji siki san. Su ma kokuu nagua ka'an maa san, chi na kokuu nagua kuini maa ni —jiña'a ya.

³⁷ Te vini ni ndajiokuiin ya ni ndajino ya nuu ka oo ndi uni tee ka skua'a jin ya, te ni nuku'un ña ya ja ka kixin de. Te jiña'a ya nuu Simón Pedro:

—Simón, ¿a kixin ni? ¿A vini in ore tu ni ka kundee ini ni ja vi kondito ni? ³⁸ Vi kondito ni, te vi kondakuatu ni nuu ia Dios, nagua ja ma koto tnuni ña Tachi ja junkuei ni nuu jakue'e, chi jandaa ja anu ni, chi oo tua'a ja skunkuu nuu ia Dios, su yiki kuñu ni, chi vita ndeva'a —jiña'a ya.

³⁹ Yun te kua'an tuku ya inka jichi ja ni ndakuatu ya, te inuu ni tno'o ni ka'an ya. ⁴⁰ Te nuu ni ndajino ya inka jichi, te ni nuku'un ña ya ja ka kixin tuku de, chi tu ka kundee nduchi nuu de jin ñua'na, te tu ka ni'i de na tno'o vi ka'an de nuu ya. ⁴¹ Te ni ndajino ya jichi kuu uni nuu ka oo de, te jiña'a ya:

—¿A vi ka kixin ni ni vi ka ndatatu ni? Su ja ni kuu ni, chi ja ni jino ore ja vi kakuiko ña ñayiu ka sa'a jakue'e jin sein ja kuu san Se'e Teyii. ⁴² Vi ndakoo ni na ki'on, chi ja makuyatni tee xtuu ña jin san —jiña'a ya.

Ni ka kakuiko de Jesús

⁴³ Te vi nini ka'an ka ya, te ni jino ni Judas, in tee ni ka okuu uxi uu tee ka skua'a jin ya, ndeka de kua'a ñayiu ka nee yuchi kani vi ñayiu ka nee yutnu, ja ni ka tetniuu ña sutu ka kuu nija'nu

ka vi tee ka kaxtno'o Ley Moisés vi tee ka kuu nija'nu nuu ñuu. ⁴⁴ Te ja ni kaxtno'o Judas, tee ni xtuu ya, nagua kokuu in seña nuu tee yun, te jiña'a de:

—Tee xiin nuu ja tetuyu'u san kuu tee vi kakuiko ni. Te vi kotnii gua'a ni de ki'inkuei ni, masu ja vi siaa ni de —jiña'a de.

⁴⁵ Te nuu ni jino de, te ni kuyatni de nuu oo Jesús, te jiña'a de:

—Oo va'a ni, Mastru.

Te ni tetuyu'u de nuu ya. ⁴⁶ Yun te ka kakuiko ña sava ka tee yun jin ya. ⁴⁷ Su in tee ka oo jin ya ni kene'e de yuchi kani de, te ni ja'nde de so'o in tee jinokuechi nuu sutu kuu nija'nu ka. ⁴⁸ Yun te jiña'a Jesús nuu ñayiu yun:

—¿Nau ja ka nee ni yuchi kani vi yutnu vajikuei ni ja vi kakuiko ña ni jin san na kuinio ja kui'na kuu san? ⁴⁹ Te in in kiuu ni ka oo in nio nuu veñu'u ka'nu ja ni okaxtno'o san tno'o ia Dios, te tu ni ka kakuiko ña ni. Su saa kokuu nagua ja skunkuu nuu tutu ii —jiña'a ya.

⁵⁰ Yun te ni ka xndoo ña ndi'i tee ka skua'a jin ya, te ni ka jino yu'u de kua'ankuei de.

Ni jino yu'u in tee kuechi

⁵¹ Su ni jata ndikin ña in tee kuechi jin ya, ndii de in sa'un kuijin kua'an de, te ni ka kakuiko ña tee yun jin de. ⁵² Su ni xndoo de sa'un de yun, te vi sua'a vichi tia'a de, te ni jino yu'u de kua'an de.

Ni ka junsia'a de Jesús nuu ni ka ndututu tee ka kuu nija'nu

⁵³ Yun te ni ka junsia'a de Jesús nuu sutu kuu nija'nu ka. Te yun ni ka ndututu ndi'i sutu ka kuu nija'nu vi tee ka kuu nija'nu nuu ñayiu ñuu vi tee ka kaxtno'o Ley Moisés. ⁵⁴ Te Pedro, chi ndikin jika ni ña de kua'an de guaa ndee ini nuu oo ve'e sutu kuu nija'nu ka yun, te ni jinkoo de nuu ka nukoo ndaja'a ja ka ndasaa de yu'u ñu'u yun.

⁵⁵ Te sutu ka kuu nija'nu vi ndi'i tee ka netniuu nuu ka ndututu de yun, ka nduku de tee vi ka'an tno'o siki ya, nagua ja kuu vi xtavi kuechi ña de ja kuu ya. Su tu ka ni'i de na kuechi vi xtavi ña de. ⁵⁶ Chi kua'a de ka ka'an tno'o tno'o siki ya, su tu kintna'a tno'o ka ka'an de. ⁵⁷ Yun te ni ka ndakoo sava de, te ni ka ka'an kuechi de siki ya jin tno'o tno'o, te ka jiña'a de:

⁵⁸ —Maa san, chi ni ka onini san tno'o ni ka'an de: “Sein chi kani san veñu'u ya'a ja ni ka sa'a ñayiu jin nda'i, te nuu uni kiuu, te ndasa'a san inka veñu'u ja masu ka sa'a ñayiu jin nda'i”, kachi de —ka jiña'a de.

⁵⁹ Su visi ni saa, te tu kintna'a tno'o ja ka ka'an de siki ya. ⁶⁰ Yun te ni ndakoo sutu kuu nija'nu ka ma'ñu ndi'i ñayiu yun, te ni jikan tno'o de Jesús:

—¿Nau ja vi tu ka'an sa'un ron ja ka ka'an tee ya'a siki ron? —jiña'a de.

⁶¹ Su Jesús, chi ni jasi yu'u ya, te tu ni ndajione'e sa'un ya ni in tno'o. Yun te ni jikan tno'o tuku ña sutu kuu nija'nu ka yun, te jiña'a de:

—¿A suu ron kuu Kristu vi Se'e Dios, ia vii ia va'a? —jiña'a de.

62 Te jiña'a Jesús:

—Suu san kuu. Te vi kuni ni Se'e Teyii ja konukoo ichi nda'a kua'a maa ia Dios jin jaka'nu ya, te ndii ndee nuu viko ichi andivi —jiña'a ya.

63 Yun te ni ndata sutu kuu nija'nu ka yun sa'un de ja kuu in seña ja kiti iní de, te jiña'a de:

—Tu ka jiniu'u kao testiu ja vi ka'an kuechi siki de. 64 Chi ja ka onini maa ni ja kane'e de jin Dios. ¿Te naxa ka ka'an tna ni? —jiña'a de.

Te ndi'i de ni ka ka'an:

—Na kuu de.

65 Te ni ka jinkondee sava de ka tiusii ña de, vi ni ka jasi de nuu ya, te ni ka kani de ya jiki, te ka jiña'a de:

—Ka'an na in ni kani ña jin ron, —ka jiña'a de. Te ka katu ndaja'a yun tikatu nuu ya.

Ni tayu'u tno'o Pedro ja jini de Jesús

66 Te Pedro, chi oo de ndee ndi'i nuu oo ve'e yun. Te ni jino in ña'a satniuu ve'e sutu kuu nija'nu ka. 67 Te nuu ni jini ña ja oo Pedro yu'u ñu'u yun ndasaa de, te ni ndia'a guagua'a ña nuu de, te jiña'a ña:

—Maa ni, chi suni ni ka oo ni jin Jesús, tee ñuu Nazaret —jiña'a ña.

68 Su ni tayu'u tno'o Pedro, te jiña'a de:

—Tu jini san ndee tee kuu de, te ni tu jini san na tno'o ka'an ni —jiña'a de.

Te ni ndee de ye'e yun, te ni kana ni in li'li.

69 Te jini tuku ña ña'a satniuu yun ja oo de yun, te ni jinkondee ña ka'an ña jin ñayiu ka oo yun:

—Tee ya'a, chi suni tee ni ka oo jin tee yun kuu de —jiña'a ña.

⁷⁰ Su ni tayu'u tno'o tuku de inka jichi. Te nunuu ka, te ka jiña'a tuku ñayiu ka oo yun nuu Pedro:

—Vi jandaa ndija ja suni tee ka oo jin tee yun kuu ni, chi tee ñuu Galilea kuu ni, te tno'o ka'an ni, chi inuu ka ka'an ni jin de —ka jiña'i.

⁷¹ Yun te ni jinkondee de xtau tnia'a de maa de, te ni kee yu'u de, te jiña'a de:

—Tu jini sa'un san tee yun ndee tee kuu ja ka ka'an ni —jiña'a de.

⁷² Te vi ore saa ni kana li'li jichi kuu uu. Yun te ni ndakanka'an Pedro tno'o ni ka'an Jesús: “Ama ka ja kana li'li uu jichi, te tayu'u tno'o ni uni jichi ja tu jini ña ni”.

Te nuu ni ndakani ini de tno'o yun, te ni kana nda'i de, te ni jaku ndeva'a de.

15

Ni ka junsia'a de Jesús nuu Pilato

¹ Te nuu ni tuu inka kiuu, te ni ka ndatno'o tna'a tee ka kuu nija'nu nuu sutu vi tee ka kuu nija'nu nuu ñuu vi tee ka kaxtno'o Ley Moisés vi ndi'i tee ka netniuu nuu ka ndututu yun. Te ni ka ju'ni de Jesús, te ni ka ndasia'a ña de nda'a tee netniuu ja nani Pilato. ² Te ni jikan tno'o ña Pilato jin ya:

—¿A suu ron kuu rey ñayiu judio? —jiña'a de.

Te jiña'a Jesús:

—Saa ka'an maa ni.

³ Te kuakua'a kuechi ka xtavi ña tee ka kuu nija'nu nuu sutu jin Jesús. ⁴ Te inka jichi ni jikan tno'o ña Pilato jin ya, te jiña'a de:

—¿Nau ja vi tu ka'an sa'un ron? Te kondia'a nasaa kuechi ka xtavi ña tee ya'a jin ron —jiña'a de.

⁵ Su Jesús, chi tu ni ka'an ya ni in tno'o. Te yun guaa vi ni sa'u kuii kuiti ini Pilato.

Ja ni kundaa ja kuu Jesús

⁶ Te in in viko pascua ni osiaa Pilato in tee yi'i vekaa, na tee ka ndakan maa ñayiu ñuu yun.

⁷ Te oo in tee nani Barrabás ja ka yi'i de vekaa jin sava ka tee ni ndontakuei jin de siki tee ka netniuu, te ni ka ja'ni de ñayiu. ⁸ Te nuu ni jinokuei ñayiu kua'a yun, te ni ka jinkondei ka jikain nuu Pilato ja na sa'a de nagua ka sa'a de nuu kuia nuu kuia. ⁹ Te ni jikan tno'o ña Pilato:

—¿A ka kuini ni ja siaa san tee kuu rey maa ni ja ka kuu ni ñayiu judio? —jiña'a de.

¹⁰ Sua'a ni ka'an de, chi ja jini de ja tno'o kuasun kuu ja ni ka tnaa ña tee ka kuu nija'nu jin ya. ¹¹ Su tee ka kuu nija'nu nuu sutu ni ka xtija de ñayiu kua'a yun nagua ja vi kakain ja na siaa ña Pilato jin Barrabás. ¹² Yun te ni jikan tno'o tuku ña Pilato inka jichi, te jiña'a de:

—Nuu saa, ¿te naxa ka ka'an ni ja sa'a san jin tee ka xnani maa ni rey ñayiu judio? —jiña'a de.

¹³ Te ni ka kana jaa ñayiu yun:

—Katakaa ni de yika cruz —ka jiña'i.

¹⁴ Te jiña'a Pilato:

—¿Te na kuechi ni sa'a de nuu saa?

Su vi'i ka ni ka kana ko'o ñayiu ka oo yun:

—Katakaa ni de yika cruz —ka jiña'i.

¹⁵ Te Pilato, chi ni kuini de ja kendoo va'a de jin ñayiu, te ni siaa de Barrabás, te ni tatnuni de

ja ni ka kuun ka kani ña soldado jin Jesús, te ni jiña'a de ya ja vi katakaa ña yika cruz.

¹⁶ Yun te ni ka jaka ña soldado yun jin Jesús ini ve'e tniuu. Te yun ni ka ndaxtutu tna'a ndi'i de.

¹⁷ Te ni ka skekui'nu ña de jin ya in sa'un kua'a nditnuu, te ni ka kiku de in corona iñu, te ni ka tnaa de xini ya. ¹⁸ Yun te ni ka jinkondee de ka ka'an kuasun ña de jin ya:

—¡Ka'nu kuu rey ñayiu judio! —ka jiña'a de.

¹⁹ Te ka kuun de in ndoo xini ya vi ka tiusii ña de, te ka junkuiin jiti de nuu ya vi ka sa'a de ja ka chiñu'u de ya. ²⁰ Te nuu ni ndi'i ni ka sa'a ne'e ka sa'a yichi ña de jin ya, te ni ka tau de sa'un kua'a nditnuu yun, te ni ka ndaskekui'nu ña de sa'un maa ya, te ni ka kene'e ña de kua'ankuei de ja vi katakaa de ya yika cruz.

Ni ka jatakaa de Jesús yika cruz

²¹ Te ichi kua'ankuei de yun ni ka nukuntna'a de jin Simón, tee ñuu Cirene, tata Alejandro vi Rufo, ja mandii de ni ja'an de yuku. Te nuu ni ndaya'a de yun, te ni ka tenini ña soldado ja ni jiso de cruz Jesús. ²² Te kua'ankuei de jin ya in nuu nani Gólgota nuu oo tinduu kaa naxa kaa yiki xini ndiyi. ²³ Te ni ka jiña'a de nduxi uva ja saka tna'a jin suja ugua ja nani mirra ja ko'o ya, su tu ni ji'i ya. ²⁴ Te nuu ni ka jatakaa de jin ya yika cruz, te ni ka jitotnuni soldado yun nuu ni ka ndaka'nde de sa'un ya, nagua ja saa, te vi kuni de na ndee sa'un ki'inkuei jin in in de.

²⁵ Te ja oo ka iin ne'e nuu ni ka jatakaa de ya yika cruz. ²⁶ Te ichi xini ya ni ka tetuu de in tno'o ja ka'an na kuechi tavi ya ja oo ya yun, te ka'an

sua'a: "Tee ya'a kuu rey ñayiu judio". ²⁷ Te suni ni ka jatakaa de uu tee kui'na nuu uu ka cruz, in de ichi nda'a kua'a ya, te inka de ichi nda'a satni ya. ²⁸ Saa te ni skunkuu tno'o yoso nuu tutu ii ja ka'an: "Te ni oo ya ne'u tee ka sa'a jakue'e".

²⁹ Te ñayiu ka ya'a yun ka kane'e ña jin ya vi ka skuiko xini, te ka jiña'i:

—Janjaan, roon ja ka'an ron ja xnani ron veñu'u ia Dios, te nuu uni kiuu, te ndasa'a ron, ³⁰ skaku ni'nu maa ron, te manuu nuu cruz jian —ka jiña'a.

³¹ Te suni saa ni tee ka kuu nija'nu nuu sutu vi tee ka kaxtno'o Ley Moisés, ka sa'a ne'e ña de jin ya, te ka ndatno'o tna'a maa de:

—Ni skaku ni'nu de inka ñayiu, su ja vi maa de, chi ma kuu ndaskaku ni'nu de maa de. ³² Su nuu ja vi kunio ja nuu Kristu, ia tetniuu Dios ja kokuu ya rey ñayiu Israel, vitna ñu'ni nuu cruz yun, te vi kandijao de —ka kachi de.

Te vi ndee tee intakuei jin ya nuu uu ka cruz ka kane'e ña jin ya.

Ni ji'i Jesús

³³ Te nuu ni jino ka uxi uu, te ni kunee ñuyiu, te vi ndee nuu ka uni jañini, te saa ni nduu ndijin.

³⁴ Te nuu ka uni yun ni kana jaa Jesús, te jiña'a ya:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —jiña'a ya.

Ja kei ka'an: Dios maa san, Dios maa san, ¿nau ja ni xndendoo maintno'o ña ni jin san?

³⁵ Te nuu ni ka onini sava ñayiu ka oo yun, te ka ndatno'i:

—Vi konini ni, chi Elías, tee ni ndakani tno'o ia Dios ndee jana'a, kana tee ya'a —ka kachi.

³⁶ Te ni jino in tee ka oo jin de yun, te ni tnii de in tivolo kachi, te ni tmandajin de nuu vinagre, te ni chindee de xtuu in ndoo, te ni tetuu de yu'u ya ja na ko'o ya, te jiña'a de:

—Vi kondia'o kondio'ni a kii Elías ja nune'e de tee ya'a nuu cruz.

³⁷ Su ni kana jaa Jesús, te ni kana anu ya.

³⁸ Yun te ni ndata sagua sa'un ndesi ini ve'e ii veñu'u ka'nu vi ndee xini, te ni kunjino ndee ja'a. ³⁹ Te nukuiin tee kuu capitán ichi nuu Jesús ndia'a de ja vi nani ni kana jaa ya, te ni kana anu ya, te ni kachi de:

—Jandaa ndija ja Se'e ia Dios ni okuu tee ya'a —ni kachi de.

⁴⁰ Te vi suni ka oo sava ñasi'i ka ndia'a jika ña, te ne'u ña'a yun ka oo María Magdalena vi María nana José jin Jacobo, tee lule ka, vi ña'a nani Salomé. ⁴¹ Te ña'a ya'a ni ka ondikin ña jin Jesús vi ni ka ojinokuechi ña nuu ya nuu ni oo ya Galilea. Te suni ka oo kua'a ña'a ja ni ndakuei jin ya Jerusalén.

Ni jinkoyu'u Jesús

⁴² Te nuu makunee, te ja siun kiuu ka sava'a kuu, chi ja ni kuyatni ja ndaki'in kiuu ndatatu, ⁴³ te ni jino José tee ñuu Arimatea, ja kuu de in tee kuu nija'nu nuu ka ndututu tee ka ndanuu, te suni ndetu ka'nu de ja tatnuni ia Dios ñuyiu. Te vi ni ini ni anu de ni kiuu de nuu oo Pilato, te ni ndakan de yiki kuñu Jesús ja tayu'u de. ⁴⁴ Te Pilato, chi vi ni sa'u kuui ini de ja vi ja ni ji'i ya. Te ni kana de tee kuu capitán, te ni jikan tno'o ña de a ndija ja ja ni ji'i ya. ⁴⁵ Te nuu ni kaxtno'o

capitán yun ja ja ni ji'i ya, te ni jandetu Pilato ja ni ndaki'in José yiki kuñu ya. ⁴⁶ Te ni jaan José in sa'un kuijin vii ndeva'a, te ni nune'e de yiki kuñu ya, te ni tniutuu de sa'un yun. Te ni ja'an de ni tayu'u ña de in yau ñaña ja ni kaan de in yika kava ndee ja oo kiuu, te ni jasi de in kava ka'nu yu'u yau yun. ⁴⁷ Te ka ndia'a María Magdalena vi María nana José ndenu ni tayu'u de ya.

16

Ni ndateku Jesús

¹ Te nuu ni ya'a kiuu ndatatu, te ni ka jaan María Magdalena, María nana Jacobo, vi Salomé tatna xiko ja ki'inkuei ña vi chi'i ña yiki kuñu ya. ² Te ne'e domingo, kiuu xtnañu'u ja ndaki'in semana, kua'ankuei ña nuu yiyu'u ya nuu vi inka ni jinonta nikandii. ³ Te ka ndatno'o tna'a ña:

—¿Na in xtajioo kava ndesi yu'u yau ñaña yun?, ka kachi ña.

⁴ Su nuu ni jinokuei ña ka ndia'a ña, te ni ka jini ña ja ni kujioo kava ka'nu ndesi yu'u yau ñaña yun. ⁵ Te nuu ni kiukuei ña ini yau ñaña yun, te ni ka jini ña in tee kuechi, nukoo de ichi nda'a kua'a sua'a, ni'nu de in sa'un kuijin kani, te ni ka yu'u ña. ⁶ Su jiña'a de:

—Ma vi yu'u ron, chi ka ndanduku ron Jesús ñuu Nazaret, ia ni intakaa yika cruz. Te tu ka ya oo ya'a, chi ja ni ndateku ya. Vi kondia'a maa ron nuu ni ka jakintuu ya. ⁷ Su kuano'okuei te vi kaxtno'o ron nuu Pedro vi nuu sava ka tee ka skua'a jin ya ja kokoxno'o ya nuu ron koki'in ya

Galilea, te yun vi ndakuni ron ya, nagua ja ni oka'an ya ndee ama ka —jiña'a de.

⁸ Yun te ni ndekuei ñama ña yau ñaña yun, te ni ka jino yu'u ña kuano'okuei ña, chi vi sua'a ka kisi ña ja ka yu'u ña. Te tu ni ka ka'an sa'un ña nuu ni in ñayiu, chi ka yu'u ña.

Ni ndenta Jesús nuu María Magdalena

⁹ [Te ne'e kiuu xtnañu'u ja ndaki'in semana, ni ndateku Jesús, te ni ndenta ya xtnañu'u ka nuu María Magdalena, ña'a ni tau ya uja tachi. ¹⁰ Te ni ja'an ña ni kaxtno'o ña nuu tee ni ka oskua'a jin ya ja ni ndenta ya nuu ña, ja ka oo de ka kusuchi ini de vi ka nda'i de. ¹¹ Su nuu ni ka onini de tno'o ndakani ña ja teku ya, chi ni jini ña jin ya, te tu ni ka kandija de tno'o ka'an ña.

Ni ndenta Jesús nuu uu tee ka skua'a jin ya

¹² Yun te ni ndenta Jesús nuu uu tee ni ka oskua'a jin ya, su ni sama ya, te tu ni ka ndakuni ña de nuu ka jika de kua'ankuei de nuu oo ñunde'i nuu ka jitu de. ¹³ Te nuu ni ka ndakuni ña de, te ni ka ndajiokuiin de ni ka ndakani de nuu sava ka de. Su visi ni saa, te tu ni ka kandija de tno'o ka ka'an nduu tee yun.

Ni skuiso siki ña Jesús jin ndi uxi in tee ka skua'a jin ya in tniuu ka'nu

¹⁴ Te sandi'i ni ka, te ni ndenta ya nuu ndi uxi in tee ka skua'a jin ya, nuu ka nukoo de nuu mesa ka jaa de xtaa. Te ni kuxeen ya nuu de ja tu ka kandija de vi ja inu ndee ini anu de, ja tu ni ka kandija de tno'o ni ka ndakani ñayiu ni ka jini ña jin ya ja ni ndateku ya. ¹⁵ Te jiña'a ya:

—Kua'ankuei ninii ñuyiu, te vi kaxtno'o ron tno'o va'a rin nuu ndi'i ñayiu. ¹⁶ Te na ñayiu kandija, te jandutei, te kaku ni'nui. Su ñayiu ja tu kandija, chi tna'a ndeva'i tnundo'o ja tniuya'ui yika kuechi. ¹⁷ Te ya'a kokuu seña ja vi koo jin ñayiu ka kandija: Jin sivi rin vi tau'i tachi ka ñu'u ña jin ñayiu, te vi ka'in inka sa'an jaa ja tu ka ka'in. ¹⁸ Te vi tnii koo jin nda'i, te nuu ja vi ko'i joo menenu, te ma sa'a kue'e ña jin. Vi sonei nda'i siki ñayiu ka ku'u, te vi nduva'a —jiña'a ya.

Mandaa Jesús kuano'o ya andivi

¹⁹ Te nuu ni ndi'i ni ka'an Jito'o Jesús jin tee ka skua'a jin ya, te mandaa ya andivi kuano'o ya, te ni jinkoo ya ichi nda'a kua'a maa ia Dios. ²⁰ Te ni kekuei tee ni ka oskua'a jin ya, te ni ka kaxtno'o de tno'o va'a ya ninii ñuyiu. Te ni chituu ña maa Jito'o ja ka kaxtno'o de, te tniuu na'nu ja ka oo jin de xne'e ja oo ndaa tno'o ka kaxtno'o de.

Saa na kokuu.] *

---

* **16:20** 16:20 Masu nuu ndi'i tutu ii ndee jana'a yoso tno'o ya'a.

Tutu ii - Ka'an ia Dios nuu ndi'i ñayiu
Mixtec, Northern Tlaxiaco: Tutu ii - Ka'an ia Dios
nuu ndi'i ñayiu New Testament+
La Santa Biblia en el mixteco del norte de Tlaxiaco
copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Northern Tlaxiaco

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

1d46d274-fabd-5c6b-bfec-c3e776510466